

Ο ΝΕΟΣ ΠΟΙΜΗΝ

ΘΕΟΛΟΓΙΚΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΚΑΤΑ ΜΗΝΑ
ΣΥΝΔΡΟΜΗ ΜΟΝΟΝ ΕΤΗΣΙΑ ΔΙΡ. ΟΘΩΜ. ΔΥΟ (2)

ΑΙΣΙΟΔΟΞΙΑ ΚΑΙ ΑΠΑΙΣΙΟΔΟΞΙΑ

ΕΚΤΟΣ ΚΑΙ ΕΝΤΟΣ

ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΣΜΟΥ

ΣΤ'

(Συνέχεια από του θ τεύχους)

αισιοδοξούσα κοσμοθεωρία αναντιρρήτως εδρεν
έν τῷ προσώπῳ τοῦ Λεϊβνιτίου τὸν κλασικὸν
αὐτῆς, δι' ὅσα ἐκ τῶν προτέρων, ἐπὶ τῇ βάσει
τῆς μοναδολογίας καὶ θεολογίας αὐτοῦ προσήγαγεν
ἐπιχειρήματα περὶ τούτου, ὅτι ὁ παρὼν κόσμος, καίπερ μὴ
ἔχων μὴδὲ δυνάμενος νὰ ἔχη τὴν τελειότητα τοῦ δημιουργοῦ
αὐτοῦ, ὅμως ἐν τῇ ὁλότητι αὐτοῦ λαμβανόμενος εἶναι τῶν
ἐνδεχομένων ὁ βέλτιστος (le meilleur des mondes possi-
bles), συντελουσῶν πρὸς τοῦτο καὶ αὐτῶν τῶν ἐν τοῖς καθ'
ἕκαστα καὶ ὑπὸ παντοίας μορφᾶς παρατηρουμένων ἐκάστοτε
ἐλλείψεων καὶ πλημελιῶν τοῦ βίου καὶ τῆς υπάρξεως. Καί-
περ ἐλέγξας τοὺς ἀντιφρονούντας ὡς ἀτόπως ἀνυψούντας τὴν
ἀνθρωπίνην εὐδαιμονίαν εἰς περιωπὴν μονοουχὶ ἀποκλειστι-

* Τὰ δι' ἄσπερίσκου σημαζόμενα εἶναι τῆς συντάξεως.

κοῦ σκοποῦ τῆς ὄλης ὑπάρξεως καὶ εἰς κριτήριον ὑπέρτατον τῆς ἀξίας ἢ ἀπαξίας τῶν τοῦ κόσμου πραγμάτων, ὅμως ἐπειράθη ὁ Δειβνίτιος νὰ διαφύγῃ τοὺς σκοπέλους τῆς σκέψεως καὶ τῆς ἀδιαφορίας, καὶ οὔτε προέβη μέχρι τοσοῦτου, ὥστε νὰ διαμφισβητήσῃ τῷ ἀνθρώπῳ πᾶσαν ἀρμοδιότητα καὶ ἀξιοπιστίαν ἐν τῇ ἐξετάσει τῶν τοιούτων ζητημάτων, οὔτε παρεποίησε τὴν φύσιν καὶ τὴν ἔννοιαν τοῦ κακοῦ εἰς τοιοῦτον βαθμόν, ὥστε νὰ παραστήσῃ ὡς πάντα ἀδιάφορα ἢ καὶ αὐτὸ τοῦτο ὡς ἀγαθὰ πάντα καὶ τὰ κοινῶς ὡς κακὰ καὶ ἀπευκταῖα νομιζόμενα, ἀλλ' ἀναγνωρίζων κατ' ἀρχὴν τὸ κύρος τῆς ἀνθρωπίνης κρίσεως καὶ ἐκτιμήσεως καὶ παριστὰς τὸ ἠθικὸν κακὸν ὡς τι ἀπάρευστον τῷ Θεῷ καὶ ἀξιοποιον καὶ μόνον παραχωρήσει θεῖα ὑφιστάμενον, ἐξῆρε τοῦτο, ὅτι κατ' οὐδὲν παραβλάπτεται ἐντεῦθεν ἢ τοῦ ὅλου ἀρμονία καὶ εὐταξία, δι' αὐτὴν ταύτην τὴν ἀπειρον τελειότητα τοῦ τῶν πάντων ποιητοῦ καὶ κυβερνήτου, τοῦ ἐν τῇ ἰδίᾳ πανσαφείᾳ καὶ ἀγαθότητι καὶ δυνάμει συμφερόντως οἰκονομοῦντος τὰ πάντα κατὰ τὰς βουλὰς αὐτοῦ. Καὶ οὕτως ὅμως διατυπωμένη καὶ δικαιολογουμένη δὲν ἐκρίθη ἡ Δειβνίτιος αἰσιοφροσύνη ἱκανὴ πρὸς λύσιν τοῦ μεγάλου προβλήματος, προυτάθησαν δὲ ἐφεξῆς ἄλλαι ἐξηγήσεις αὐτοῦ, ἐξηγήσεις μὴ εὐρίσκουσαι ἐν τῷ παρόντι τὴν ἐφετὴν καὶ ἐφικτὴν τελειότητα τῶν τοῦ βίου, καὶ εἴτε ἀναζητοῦσαι αὐτὴν ἐν τῷ παρελθόντι, εἴτε ἀπεκδεχόμεναι αὐτὴν ἀπὸ τοῦ μέλλοντος, ὡς τινα σκοπὸν καὶ κατάντημα τῆς περαιτέρω ἐξελίξεως καὶ προόδου. Τὸ πρῶτον ὑπεστήριξεν ὁ πολὺς J. J. Rousseau (1712—1778), τὸ μὲν παρὸν εὐρίσκων νοσοῦν ἀπὸ πάσης ἀπόψεως, κοινωνικῆς τε καὶ πολιτικῆς καὶ φιλοσοφικῆς καὶ ἠθικῆς καὶ θρησκευτικῆς, ὡς αἰτίαν δὲ τοῦ κακοῦ ὑπολαμβάνων τὴν ἀπομάκρυνσιν ἀπὸ τῆς πρώτης καὶ ἀδιάφθору φύσεως καὶ τὴν πολλὴν ἐμπιστοσύνην εἰς τὰς ψυχρὰς ἐννοίας καὶ τοὺς ἐντέχνους συλλογισμοὺς τοῦ λόγου καὶ τῆς νοήσεως, καὶ ὡς μόνον φάρμακον

τῶν τοῦ βίου δεινῶν προτείμων τὴν ἐπάνοδον μὲν εἰς τὴν ἀδιάφθουρον φύσιν ἀντὶ τῆς περαιτέρω πορείας εἰς τὸν λεγόμενον πολιτισμόν, ἀντεισαγωγὴν δὲ τῶν ἀμέσων καὶ αὐτοδηλῶν ὑπαγορεύσεων τοῦ αἰσθηματος καὶ τῆς καρδίας sentiment, ἀντὶ τῶν ἐξεζητημένων λογισμῶν καὶ ἐπινοιῶν τῆς ψυχρᾶς νοήσεως.

Τῆς ἄλλης ἐκδοχῆς, τῆς εἰς τὸ μέλλον ἀποτιθείσης τὸ κρεῖττον ὡς τινα σκοπὸν καὶ κατάντημα τῆς αἰετιοῦσης προόδου 1), θιασώτης ἐκ τῶν πρώτων ἐγένετο ὁ οὐχ ἤττον γνωστὸς Lessing (1729—1781), γνωστὸς καὶ ἄλλως, καὶ ὡς εἰς τῶν ἡγετῶν τῆς πνευματικῆς ἐκείνης καὶ ἐλευθερόφρονος κινήσεως, ἥτις ὡς ἀφορῶσα εἰς τὴν διαφώτισιν τῆς διανοίας περὶ τῶν ἠθικῶν καὶ θρησκευτικῶν ζητημάτων καὶ εἰς τὴν δισκέδασιν τῶν ἀλόγων προλήψεων καὶ δεισιδαιμονιῶν τοῦ παρελθόντος, ἐπικαλεῖται φιλοσοφία τῶν φάτων ἢ τῆς διαφωτίσεως (Aufklärung). Κανόνα τῆς θρησκευτικῆς ἀληθείας ἔχει καὶ ὁ Lessing τὸν ὀρθὸν λόγον. Κατὰ τοῦτον δὲ κρίνων καὶ τὰ τοῦ Χριστιανισμοῦ εὐρίσκει μὲν ἐν αὐτῷ πολλὰ λογικῶς ἀμεμπτα, εὐρίσκει ὅμως καὶ ἕτερα δυσσυμβίβαστα τῷ λόγῳ καὶ χρίζοντα ἐρμηνείας ὀρθολογιστικῆς

1. Οἱ ἀρχαῖοι, εἰ μὴδὲν ἀθένητες ἄδικτον ἐκ τῶν προβλημάτων τῆς φιλοσοφίας ζητήσεως καὶ ἐραδίας, ἀλλ' ὡς ἐν ὑπετυπώσει ἢ προαισθήσει τινὶ προλαβόντες καὶ αὐτὰ τὰ τοῖς νεωτέροις χρόνοις ἰδιόζοντα δόγματα καὶ θεωρήματα, οὐδὲ ἐν τούτῳ καθυστέρησαν τῶν νεωτέρων, καὶ ἔβη ὁ Σπενσίππος, μαθητὴς καὶ ἀδελφιδόχος τοῦ Πλάτωνος, διαφανῶν πρὸς τὸν διδάσκαλον, καὶ παρὰ τὴν ἐκείνου γνώμην ποιούμενος διακρίων μετὰ τοῦ ἐνός καὶ τοῦ ἀγαθοῦ, ἐτίθει τὸ ἀγαθὸν ὅχι ἐν τῇ ἀρχῇ ὡς τινα αἰτίαν τῶν ὄντων, ἀλλ' ἐν τῷ τέλει, ὡς σκοπὸν καὶ τέλος τῆς ἀναπτύξεως, ἐπὶ τῷ λόγῳ ὅτι ἡ συνταύτισις τοῦ ἀγαθοῦ πρὸς τὸ ἔν, συναγαγμένη λογικῶς τὴν συνταύτισιν καὶ τοῦ κακοῦ πρὸς τὰ πολλὰ, θὰ ὑπενόει πλὴν τοῦ ἀγαθοῦ καὶ τὸ κακὸν ὡς πρώτην ἀρχὴν τῶν ὄντων.

(λ. χ. τὰ περὶ Τριάδος, προπατορικοῦ ἁμαρτήματος καὶ ἐξελείψεως δόγματα). Καὶ οὕτως ὁμοῦς ἔχων δὲν εἶναι οὔτε ἄχρους τις θεϊστής, οὔτε πανθειστής κατὰ τὸν Σπινώζαν, τὸν αἴροντα πᾶσαν οὐσιώδη διαφορὰν μεταξὺ Θεοῦ καὶ κόσμου, ἀφιστάμενος δὲ ἐξ ἴσου τῶν τιθεμένων τὸν Θεὸν ὡς ὅλως ὑπερκόσμιον, καὶ εἰδὸς τι πανενθεζισμοῦ πρεσβεύων, ὑπολαμβάνει τὸ θεῖον ὡς ὑπερτάτην μὲν καὶ ζῶσαν καὶ πάντων περιεκτικὴν ἐνότητα, ὡς ἐνότητα ὁμοῦς μὴ ἀποκλείουσαν μήτε μεταβολὴν τινα καὶ ἐναλλαγὴν ἐσωτερικῶν καταστάσεων, [ὡς ἀπαραιτήτων παρεπομένων τῆς ζωῆς, μήτε πληθύν τινα, ἀλλ' ἐν εἰδει ἰδίων ἐαυτῆς νοημάτων καὶ ἐνεργημάτων περιλαμβάνουσαν ἐν ἑαυτῇ τὰ ὄντα πάντα ὡς τόσους κατὰ μέρος καὶ οἶον πεπερασμένους θεούς, ζῶντας μὲν πάντας καὶ ἐμφύχους, καὶ πνευματικούς, διαφέροντας δὲ ἀλλήλων κατὰ τὸν βαθμὸν τῆς πνευματικῆς αὐτῶν ζωῆς καὶ ἐνεργείας.

Ὡς δὲ ἐν τούτοις προσεγγίζει τῷ Λεϊβνιτίῳ, οὕτω προσεγγίζει αὐτῷ καὶ ἐν οἷς ἀποδέχεται πρόοδον καὶ ἀνάπτυξιν ἀπὸ τῶν ἀτελεστέρων τῆς ζωῆς καὶ ἐνεργείας μορφῶν εἰς αἰετeliοτέρας, ἀπὸ τῶν ἀπλουστέρων καὶ στοιχειωδεστέρων εἰς αἰετeliσυνθετωτέρας καὶ πολυπλοκωτέρας, ἀπὸ ὀρμεμφύτων καὶ ὑποσυνειδήτων ἐκδηλώσεων τῆς ζωῆς εἰς αἰετeliἐνσυνειδητωτέρας καὶ ἐλευθερωτέρας ἐκφάνσεις αὐτῆς παρά τε τῷ ἀτόμῳ καὶ ταῖς ὁμάσι. Ἄλλ' ὅπερ πολλῶ σπουδαιότερον, παραδέχεται τὴν τοιαύτην πρόοδον ὡς παρὰ τοῖς ἀνθρώποις συντελουμένην οὐ μόνον ἔσωθεν, διὰ τῶν ἐνουσῶν αὐτοῖς δυνάμεων καὶ ἰκανοτήτων, ἀλλὰ καὶ διὰ τινος οὕτως εἰπεῖν ἁμέσου θείας ἐπενεργείας, καὶ ταύτης οὐχὶ ὡς νέον τι παρεισαγωγῆς παρὰ τὰ φύσει ἐνόντα καὶ φύσει ἐπιζητούμενα, ἀλλ' ὡς διευκολυνούσης καὶ ἐπιταχυνούσης ὅ,τι οἴκοθεν θὰ συνετελεῖτο δυσχερέστερον καὶ σχολαίτερον.

Καταφανὴς δὲ εἶναι κατὰ τὸν Lessing ἡ θεία αὐτῆς ἐπε-

νεργεία ὡς τις ἀνατροφή τοῦ ἀνθρωπίνου γένους διὰ τῆς θείας ἀποκαλύψεως ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς παρὰ τῷ Ἰσραηλιτικῷ λαῷ τὴν ἀρχὴν λαβούσης θρησκευτικῆς ἐκείνης ζωῆς καὶ κινήσεως, ἣτις ἔχει καὶ αὕτη στάδιά τινα ἀναπτύξεως, καὶ δὴ καθ' ὁμοιότητα τῆς ἀτομικῆς ζωῆς τρεῖς ἡλικίας, τὴν παιδικήν, τὴν νεανικὴν καὶ τὴν ἀνδρικὴν. Τῇ πρώτῃ ἀντιστοιχεῖ ἡ διὰ τῆς Μωσαϊκῆς νομοθεσίας ἀρξαμένη παρὰ τῷ Ἰσραὴλ θρησκευτικῇ ζωῇ, τῇ δευτέρᾳ ἡ διὰ τῆς Ἰέν Χριστῷ γενομένης ἀποκαλύψεως, καὶ τῇ τρίτῃ ἡ ἐπὶ πλείον ἀνάπτυξις καὶ τελειοποίησις τῆς χριστιανικῆς θρησκείας, ὁ Χριστιανισμὸς τοῦ λόγου, ὅτε ἡ ἐκπλήρωσις τοῦ καθήκοντος ἐλατήριον ἔξει οὐχὶ τὴν κατὰ κόσμον εὐπραγίαν, ὡς παρὰ τῷ Ἰουδαϊσμῷ, οὐδὲ τὰς μετὰ θάνατον ἀμοιβάς, ὡς παρὰ τοῖς Χριστιανοῖς, ἀλλ' αὐτὴν τὴν συναίσθησιν τοῦ καθήκοντος.

Καὶ φαίνεται μὲν οὕτω συμφωνῶν ὁ Lessing τοῖς θεϊσταῖς, πλην ἀφίσταται αὐτῶν ὡς ἐκλαμβάνων τὴν μὲν τοιαύτην θρησκείαν τοῦ λόγου ὄχι ὡς ἀφετηρίαν, ἀλλ' ὡς τέρμα τῆς βαθμιαίας ἐπὶ τὰ κρείττω καὶ τελειότερα προόδου τῆς θρησκευτικῆς καὶ ἠθικῆς ἀναπτύξεως, τὸν δὲ θετικὸν Ἰουδαϊσμόν καὶ τὸν θετικὸν Χριστιανισμόν μεθ' ὧν ἔχουσι τελετουργικῶν καὶ νομικῶν διατάξεων ἀποδεχόμενος ὄχι ὡς προϊόντα ἀπλῆς τινος φυσικῆς ἐξελίξεως ἢ ἐπινοίας ἀνθρωπίνης, ἀλλ' ὡς ἔργα ἰδιαίτερας προνοίας τοῦ Θεοῦ, τοῦ κατὰ μικρὸν προβιβάλλοντος δι' αὐτῶν ὡς διὰ βαθμίδων τὸ ἀνθρώπινον ἀπὸ τῶν ἀτελεστέρων εἰς αἰετeliτελειότερα.

Κατὰ τοῦτο συμφωνεῖ τῷ Lessing ὁ ἐκ τῶν ἀντιπάλων τοῦ Καντίου Herder (1744—1803), καίπερ ἄλλως διαφωνῶν αὐτῷ ὡς πρὸς τὴν ἐκτίμησιν τῆς ἀξίας τοῦ ὀρθοῦ λόγου ἐν τῇ ἐξέτάσει τῶν σπουδαιωτάτων προβλημάτων τοῦ βίου καὶ τῆς ὑπάρξεως, καὶ καθ' ὁμοιότητα τοῦ Rousseau ὁρμώμενος ἀπὸ τοῦ αἰσθηματός, ὡς τῆς μόνης πρωτογόνου καὶ αὐ-

τοδήλου ψυχικῆς ἐνεργείας, πάσας δὲ τὰς ἄλλας, ἀπὸ τῶν κατωτάτων αὐτῶν βαθμῶν μέχρι τῶν ἀνωτάτων, ἀπὸ τῆς ἀπλῆς αἰσθήσεως μέχρι τῆς νοήσεως καὶ τοῦ λόγου, ἀποδεχόμενος ὡς ἐμμέσους καὶ παραγώγους ἐκδηλώσεις τοῦ αἰσθη-
ματος.

Ἡ θεολογία τοῦ Herder εἶναι μᾶλλον πανθειστικὴ ἢ θεϊστικὴ, ἀποδεχομένη μὲν τὴν θεότητα ὡς πρῶταρχον, ἐνιαίαν, ζῶσαν, ἀπειρον καὶ παντέλειον πνευματικὴν δύναμιν, ὅχι ὁμως καὶ ὡς προσωπικὴν. Ζῶσα εἰκὼν τοῦ τοιούτου Θεοῦ, καὶ κατὰ ποικιλιωτάτους βαθμοὺς κοινωνῶν τῶν τελειότητων αὐτοῦ σύμπας ὁ κόσμος, καθόλου τε καὶ ἐν τοῖς μέρεσιν αὐτοῦ, ἀνέρχεται ἀπὸ τῶν κατωτέρων βαθμίδων τῆς ὑπάρξεως καὶ ἐνεργείας εἰς αἰεὶ κρείττονας καὶ τελειότερας. Ἐν τῇ ἀνιούσῃ ταύτῃ κλίμακι τῶν ὄντων ἀποτελεῖ ὁ ἄνθρωπος τὴν κατακλείδα τῆς φυσικῆς καὶ τῆς ἀφειτηρίαν τῆς πνευματικῆς ἀναπτύξεως, προάρισται δὲ ὡς τε ὁλόγησ καὶ ὡς ἄτομον νὰ διαπτύξῃ ἀρμονικῶς πάσας τὰς δυνάμεις καὶ ἰκανότητας, ὅσας πλουσίως ἐκκληρονόμησε παρὰ τῆς φύσεως ὡς τις τηλύγετος αὐτῆς καὶ ἐπιτομὴ τοῦ κόσμου. Δὲν ἔχει δὲ ἄλλον σκοπὸν ἢ ἱστορεῖν ἢ τὴν βαθμιαίαν ἐπὶ τὰ πρόσω πρόοδον τῆς ἀνθρωπότητος, οὕτως ὥστε νὰ ἀποβῇ ποτε ἢ γῆ οἰκητήριον ἀνθρώπων ἐλλόγως καὶ δικαίως καὶ εὐδαιμόνως διαβιούντων, καὶ τοῦτο οὐχὶ εἰκὴ καὶ ὡς ἔτυχεν, ἀλλὰ κατὰ νόμον τινὰ τῆς φύσεως, τὸν νόμον τοῦτον, ὅτι τὸ ἐκάστοτε καὶ ἐκασταχοῦ γινόμενον ἐπὶ τῆς γῆς εἶναι ὅ,τι εἶναι δυνατὸν νὰ γίνῃται. Καὶ ἐμποδίζει μὲν ὁ νόμος οὗτος οὐδεμιᾶς δυνάμεως τὴν ἐνέργειαν, πλὴν ἔχει οὕτω κανονίσει τὰ πάντα, ὥστε μονιμότητά νὰ ἔχη μόνον τὸ ἀγαθὸν καὶ ὠφέλιμον, τὸ δὲ κακὸν ἢ νὰ συμμορφωθῇ πρὸς τὴν κρατοῦσαν τάξιν, ἢ νὰ διαφθείρῃ αὐτὸ ἑαυτό. Ἄνοια καὶ ἀφροσύνη ἐν ἑαυταῖς ἔχουσι τὸν ἴδιον ὄλεθρον, ἐνφ' ὀρθοφροσύνη καὶ δικαιοσύνη, αἱ βάσεις αὐταὶ καὶ κρηπίδες τῆς τῶν ἀνθρώπων εὐπραγίας, παραμέ-

νουσι καὶ ὁσημέραι ἐπὶ πλείον διαδίδονται ἐν τοῖς ἀνθρώποις. Εἶναι ἀνένδεκτον αἱ δυνάμεις τῆς καταστροφῆς νὰ μὴ ὑποκύψωσι ταῖς δυνάμεσι τῆς συντηρήσεως. Καὶ αὐτὸς δὲ ὁ ἀνταγωνισμὸς τῶν ἀντιθέτων δυνάμεων ἔχει τὴν ἰδίαν χρησιμότητα. Παλαίων πρὸς τὰς ὁρμὰς τῶν παθῶν ὠξύνθη ὁ λόγος, ἐπενόησε δὲ μυρίους τρόπους καὶ μέσα οὐ μόνον πρὸς περιστολὴν αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ πρὸς μετατροπὴν αὐτῶν ἐπ' ἀγαθῷ. Ἐλλειψίς παντὸς πάθους παρὰ τοῖς ἀνθρώποις θὰ συνεπήγετο παρ' αὐτοῖς ἀπουσίαν καὶ πάσης διαμορφώσεως τοῦ λόγου.

Εἶναι δὲ τὰ τῆς ἱστορίας συναφῆ καὶ σύμφωνα πρὸς τὰ τῆς φύσεως. Ὅπως αὕτη, ἀποτελοῦσα μέγαν τινὰ καὶ ἐνιαῖον ὄργανισμὸν διαγράφει συνεχῆ τινὰ πρόοδον ἀπὸ τοῦ λίθου μέχρι τοῦ ἀνθρώπου, οὕτω καὶ ἡ ἀνθρωπότης, συνιστῶσα ἐνιαῖόν τι καὶ μέγα ἄτομον, διανύει ἐν τῇ ἀναπτύξει αὐτῆς σταδία τινὰ ὡς τόσας ἡλικίας, καὶ δὴ τὴν παιδικὴν τὴν μεираκιώδη, τὴν νεανικὴν, τὴν ἀνδρικήν καὶ τὴν πρεσβυτικὴν, ἐκάστην ἔχουσαν τὴν ἰδίαν ἀξίαν ὡς τε μέσον καὶ μετάβασιν πρὸς τὴν ἐπομένην καὶ ὡς σκοπὸν αὐτοτελή. Ἀντιστοιχεῖ δὲ τῇ παιδικῇ ὁ πολιτισμὸς τῶν λαῶν τῆς Ἀνατολῆς, τῇ μεираκιώδει ὁ Αἰγυπτιακὸς καὶ ὁ Φοινικικὸς, τῇ νεανικῇ ὁ Ἑλληνικὸς, τῇ ἀνδρικήν ὁ Ῥωμαϊκὸς καὶ τῇ πρεσβυτικῇ ὁ Χριστιανικὸς.

Τὸ αὐτὸ πρόβλημα ἀπησχόλησε καὶ τὸν Κάντιον, εἶρε δὲ καὶ παρ' αὐτῷ λύσιν ἀντικειμένην τῇ γνώμῃ τοῦ Rousseau, ὅτι ὁ μὲν λεγόμενος πολιτισμὸς δὲν εἶναι πρόοδος εἰς τὸ κρείττον, ἀλλὰ μετάπτωσις ἀπὸ τοῦ κρείττονος εἰς τὸ χεῖρον, μόνον δὲ φάρμακον κατὰ τοῦ κακοῦ τούτου ὑπάρχει ἢ ἐπάνοδος εἰς τὴν ἀπλότητα καὶ ἀφρότητα τῆς ἀδιαφθόρου φύσεως. Ὡς θιασώτης τῶν πρωτείων τῆς ἠθικῆς καὶ τοῦ καθήκοντος ὑπὲρ πάν ἄλλο, βεβαίως οὐδὲ ὁ Κάντιος παραγνωρίζει τὰ ποικίλα τρατὰ τοῦ πολιτισμοῦ ἐν τῷ παρόντι σταδίῳ τῆς ἀναπτύξεως αὐτοῦ, εὐρίσκει δὲ αὐτὸν καὶ αὐτὸς

πολὺ ἀφιστάμενον τοῦ εἰς ὃ προώρισται ὁ ἄνθρωπος ὡς τε ἐπὶ μέρους ἄτομον, ὡς γένος, ὡς ἀνθρωπότης, εἰς τὸ ἀεὶ ἡμεροῦσθαι καὶ μορφοῦσθαι καὶ προάγεσθαι ἐν τε ταῖς τέχναις καὶ ταῖς ἐπιστήμας καὶ ἐν τῇ κατ' ἀρετὴν καὶ δικαιοσύνην βιοτῇ καὶ πολιτείᾳ, ἐν τῇ ἀγνότητι τοῦ φρονήματος καὶ τῇ ἀκριβείᾳ τῆς πράξεως, διὰ τῆς βαθμιαίας ἀναπτύξεως ὧν ἐπὶ τούτῳ ἔλαβε παρὰ τῆς φύσεως δυνάμεων καὶ ἰκανότητων. Πλὴν τὴν θεραπείαν τῶν τρωτῶν τοῦ παρόντος καὶ τὴν βελτίωσιν αὐτοῦ ἀπεκδέχεται ἀπὸ τῆς εἰς τὰ πρόσω πορείας, οὐχὶ δὲ ἀπὸ τῆς εἰς τὰ ὀπίσω, εἰς τὴν πρώτην ἀφετηρίαν ἀναδρομῆς. Ἡ ἀνάπτυξις μάλιστα τῶν προσουσῶν τῷ ἀνθρώπῳ πνευματικῶν δυνάμεων δὲν ἤρξατο κατὰ Κάντιον συντελουμένη ἅμα τῇ ἐμφανίσει αὐτοῦ ἐπὶ τῆς γῆς, ἀλλ' ἔξω ἐπὶ πολλὸν οἱ ἄνθρωποι μόνον ὁδηγὸν ἔχοντες τὴν ἀπλαστον φύσιν καὶ τὸ ὀρμέμφυτον, καὶ ἡ κατὰ φύσιν αὕτη ζωὴ ἀπετέλει τὴν παραδείσιον τοῦ ἀνθρώπου κατάστασιν, τὴν πρωτόγονον καὶ παλυύμητον αὐτοῦ μακαριότητα καὶ ἀθωότητα, καὶ τοῦτο δι' ἔλλειψιν πάσης ἀντιθέσεως καὶ ἀντιδράσεως ἀπὸ τῆς μήπω ἀναπτυχθείσης λογικῆς αὐτοῦ συστάσεως, μέχρις οὗ ὀρμάσασα καὶ κρατυνθείσα ἢ βούλησις καὶ ἡ ἐλευθερία αὐτῆς ἤρξατο ἀντιδρῶσα κατὰ τοῦ ξένου αὐτῇ νόμου τῆς ἀπλῆς φύσεως, καὶ οὕτως ἑτερομάτισε μὲν τὴν πρώτην μακαριότητα καὶ ἀθωότητα, ἀντεισήγαγε δὲ τὸ κακὸν ἐν πάσῃ τῇ ἐντάσει αὐτοῦ καὶ ἐκτάσει, ὡς τε ἡθικὸν καὶ ὡς φυσικόν. Ἀπὸ τοῦ σημείου τούτου ἀρξάμενος ὁ κυρίως ἱστορικὸς βίος τῆς ἀνθρωπότητος δὲν εἶναι τι ἄλλο εἰμῆ συνέχεια καὶ ἐξακολουθήσις αὐτοῦ τούτου τοῦ περὶ ἐπικρατήσεως ἀγῶνος τῆς βουλήσεως καὶ τῆς ἐλευθερίας· καὶ ὁ ἀγὼν οὗτος, παρὰ πάσας αὐτοῦ τὰς ἀμφιταλαντεύσεις καὶ περιπετείας καὶ μεταπτώσεις, βαίνει πάντοτε, εἰ καὶ βραδέως, εἰς τὸν θρίαμβον τοῦ ἐλλόγου κατὰ τοῦ ἀλόγου, τῆς ἐλευθερίας κατὰ τῆς ἀνάγκης, τοῦ ἐνδίκου κατὰ τῆς

δικαίᾳ βίας, ὡς μέσων καὶ σταθμῶν πρὸς τοῦτο χρησιμεύοντων πρωτιστὰ μὲν καὶ μάλιστα τῆς ἐγκαταστάσεως ἐννόμου τινὸς τάξεως διὰ τῆς συστάσεως τῶν ἐπὶ μέρους πολιτειῶν καὶ διὰ τοῦ σχηματισμοῦ εὐρυτέρων αἰεὶ πολιτικῶν συνδέσμων, ἀπὸ τῶν ὁμοσπονδιῶν μέχρι τῆς **κοσμοπολιτείας** 1) αὐτῆς, ἔπειτα δὲ τῆς ἐπιδόσεως εἰς τὰς τέχναις καὶ ἐπιστήμας, καὶ δὴ καὶ τῆς πεφωτισμένης καὶ ἀπὸ πάσης κώθεντίας καὶ διαρρηκτικῆς κηδεμονίας καὶ ἀπὸ τῶν κρατησασῶν προλήψεων ἐλευθέρας καὶ ἀνεπηρέαστου ἐξετάσεως καὶ ἐξασκήσεως τῆς θρησκείας καὶ τῆς λατρείας τοῦ Θεοῦ. Οὕτως ἀγωνιζομένη ἡ ἀνθρωπότης καὶ διὰ τοιούτων σταθμῶν ἢ σταδίων προβαίνουσα θὰ κατανήσῃ ποτὲ εἰς τέρμα πάντῃ ἀντίθετον τῇ ἀφετηρίᾳ, εἰς χιλιασμὸν τινα, ὅχι βεβαίως τὸν παχυλὸν καὶ κατὰ γράμμα ἐκλαμβάνομενον χιλιασμὸν τῶν θεολήπτων καὶ ἐνθουσιαστῶν, ἀλλ' εἰς τὸν πνευματικῶς νοούμενον χιλιασμὸν (*Αποκ. 20, 2 κ. ἐξ.), εἰς τὸν χιλιασμὸν τὸν φιλοσοφικόν, εἰς τὴν ἐπικράτησιν τοῦ δικαίου καὶ τῆς ἀρετῆς, τὴν κατάπαυσιν τῶν διεθνῶν ἀλληλομαχιῶν καὶ ἀλληλοσπαραγμῶν καὶ τὴν ἐξάτμισιν τοῦ ἐν τῇ ἀρχῇ τῆς διαπάλης ἐπισκῆψαντος κατακλυσμοῦ τῶν βλόγων παθῶν τῆς κακίας καὶ τῆς κακοδαιμονίας, καὶ τοῦτο ὅχι αὐτομάτως καὶ κατὰ τινα τυφλὴν τύχην, ἀλλὰ πάντως κατὰ σχέδιον ἀνωθεν προδιαγεγραμμένον, κατὰ τινα ἀπ' ἀρ-

1) Ὑπὸ **κοσμοπολιτείας** ἐννοεῖ ὁ Κάντιος ὅχι κατάργησιν τῶν κατὰ μέρος πολιτειῶν καὶ ὁμοσπονδιῶν, οὐδὲ ἀπάρτησιν μιᾶς τινος παγκοσμίου αὐτοκρατορίας ἢ ὁμοσπονδίας, ἀλλὰ ξηρίαν τινα καθολικὴν, κοινὴν ἐλευθερίαν εἰς τὸ ἐγκαταστήσασθαι πανταχοῦ καὶ ζῆν καὶ ἐργάζεσθαι ὑπὸ τὴν ἰδιότητα τοῦ ξενιζομένου, ἀνευ τῆς ἀπολαύσεως τῶν τοῖς πολίταις ἀνηκόντων δικαιωμάτων καὶ τῆς ἀναλήψεως τῶν ἐπιβαλλομένων ἐκεῖνος δοσῶν καὶ ὑποχρεώσεων.

χῆς προδιατεταγμένην ἠθικὴν τάξιν τοῦ κόσμου καὶ οἰκονομίαν τῆς θείας Προνοίας.

Ἐκ τοῦ μέλλοντος καὶ τῆς περαιτέρω ἐξελίξεως τοῦ πολιτισμοῦ ἀπεκδέχονται τὸ ἀεὶ κρείττον καὶ τελειότερον καὶ ὅσοι, οὕτως ἢ ἄλλως πανθείζοντες, ὑπολαμβάνουσι καὶ αὐτὸ τὸ θεῖον ὡς ἐν ἐξελίξει καὶ ἀναπτύξει διατελοῦν, ὡς μίαν δὲ καὶ δὴ ὡς τὴν ὑψίστην τῶν ἐκδηλώσεων αὐτοῦ τιμῶντες τὸν ἄνθρωπον, τὴν ἀεὶ τελειοποιουμένην ἀνθρωπότητα, ἀναλόγως ἐρμηνεύουσι καὶ πλείστως τῶν περὶ ἐνσάρκου οἰκονομίας γραφικῶν καὶ ἐκκλησιαστικῶν διδασκαλιῶν. Ἡ τοιαύτη θεοποίησις τῆς ἀνθρωπότητος, ἢ τὴν σήμερον ἀποτελοῦσα τὸ πρῶτον, ἐὰν μὴ καὶ μόνον, ἄρθρον τῆς πίστεως τῶν σεμνυνομένων ἐπὶ ὑπεροχῇ μορφώσεως πνευματικῆς, εἰσηγητὰς ἔσχε καὶ ἄλλους μὲν, καὶ αὐτὸν ἔτι τὸν Schleiermacher, μάλιστα δὲ τὸν κλασικὸν αὐτῆς, τὸν πολὺν Ἐγγelon. Κατὰ τὸν προσφῶν χαρακτηρισμὸν τῆς Ἐγγελίου κοσμοθεωρίας ὡς **παλλογισμοῦ**, πᾶν τὸ ἐν τῷ παντὶ ὑφ'οἰανδήποτε μορφήν ὑπάρχον καὶ ὁπωσδήποτε γινόμενον μόνην οὐσίαν καὶ μόνην ἀρχὴν καὶ κατάντημα ἔχει τὸν **λόγον**, καὶ τοῦτον νοούμενον ὡς τε ἀπόλυτον **νοῦν** ἢ **πνεῦμα** καὶ ἅμα ὡς ἀπόλυτον **ὄν**, διὰ τὴν ταυτότητα τοῦ νοεῖν καὶ τοῦ εἶναι, ὡς τοιοῦτον δηλ. πνευματικὸν ὄν, ὅπερ ὡς ἐν σπέρματι καὶ οἶον ἀδιαπτύκτως περιέχον ἐν ἑαυτῷ τὸ πρῶτον, ἐν ἀδιακρίτῳ ἐνόητι καὶ ἀοριστίᾳ τὰς **ἰδέας** τῶν ἐσομένων καὶ γενησομένων, ἀναπτύσσεται καθεξῆς καὶ ἐμφανίζεται ἐπὶ μᾶλλον ὀρισμένως, καὶ ἀπὸ μὲν τῆς ἐνσυνειδήτως καὶ αὐτομάτως ἐνεργούσης φύσεως ἀρχόμενον ἀνυψοῦται ἐν τῷ **ἀνθρώπῳ** εἰς ἐνσυνειδήτου ὑπαρξίν καὶ ἐλευθέραν ἐνέργειαν, ἐν αὐτῷ δὲ τῷ ἀνθρώπῳ ἀπὸ τῶν στοιχειωδεστέρων καὶ ἡττων ἐνσυνειδήτων καὶ αὐτοβούλων ἐκδηλώσεων τῆς ζωῆς ὀρμώμενον ἀνέρχεται εἰς ἀεὶ ὀριμώτερα καὶ τελειότερα προϊόντα καὶ δημιουργήματα τοῦ κοινωνικοῦ, πολιτικοῦ, καλλιτεχνικοῦ, ἐπιστημονικοῦ καὶ φιλοσοφικοῦ βίου τῶν διαφόρων γενῶν

καὶ λαῶν, καὶ ἀεὶ προαγόμενον ἐν αὐτοῖς ἀφικνεῖται εἰς τὴν πρῶτην μὲν καὶ ἀπόλυτον αὐτοῦ ἀρχὴν, ἐν τῷ πληρώματι ὅμως τῆς ἐφικτῆς τελειότητος. Καὶ καθόσον μὲν ὁ λόγος ἢ τὸ ὄν νοεῖται ὡς ἔστιν ἐν τῇ πρώτῃ καὶ ἀδιαπτύκτῳ αὐτοῦ καταστάσει, ἔχομεν τὴν **θέσιν**, καθόσον δὲ τὸ αὐτὸ ἀναπτυσσόμενον ἑτεροιοῦται, ἔχομεν τὴν **ἀντιθέσιν**, καθόσον δὲ πάλιν τὸ αὐτὸ τοῦτο ἐπανέρχεται εἰς τὴν πρῶτην αὐτοῦ ἀρχὴν, ἔχομεν τὴν **σύνθεσιν** ἀμφοτέρων, τῆς θέσεως καὶ τῆς ἀντιθέσεως.

Ἡ τελευταία αὕτη, δυναμένη τὸ αὐτὸ ὅπερ καὶ ἡ ἀντιφάσις, ὡς τοιαύτη δὲ λογιζομένη κατὰ τὴν κοινὴν νόησιν ἀσυμβίβαστος πρὸς τὴν θέσιν καὶ λογικῶς ἀνένδεκτος, οὐ μόνον δὲν εἶναι ἀναιρετικὴ τῆς θέσεως καὶ τῷ ἀπολύτῳ λόγῳ ἀσυμβίβαστος, ἀλλ' αὐτὸ τοῦτο ἀποτελεῖ ὄρον καὶ νόμον θεμελιώδη τῆς ἐνεργείας καὶ ἀναπτύξεως αὐτοῦ, καὶ πᾶσα ζωὴ καὶ κίνησις καὶ πρόοδος ἐν τετῷ παντὶ καὶ ἐν ταῖς ἀνθρωπίνοις ὀρμωμένη ἀπὸ ἀτελεστέρων καὶ στοιχειωδεστέρων ἀρχῶν ὡς ἀπὸ τινος σκιόφωτος καὶ διερχομένη διὰ τῆς φάσεως ὡς διὰ τινος νυκτός, βαίνει κατὰ μικρὸν ἐν τῷ ἀπολύτῳ (ἀνθρωπίνῳ) πνεύματι πρὸς τὸ **λευκωγῆς** καὶ **ἡμερήσιον** φῶς τῶν ἀεὶ ἐνσυνειδητοτέρων καὶ κρειττόνων καὶ τελειότερων ἐκφάνσεων καὶ ἐνεργημάτων τοῦ βίου καὶ τῆς ὑπάρξεως. Ἡ τοιαύτη οὕτως εἰπεῖν παλινὸρθωσις τοῦ κύρους καὶ ἀξιώματος τῆς ἀντιφάσεως καὶ ἡ ἀνύψωσις αὐτῆς εἰς νόμον παγκοσμίου ζωῆς καὶ κινήσεως, δὲν εἶχον οὔτε μόνον οὔτε πρῶτον εἰσηγητὴν τὸν Ἐγγelon. Προηγῆθη καὶ ἐν τούτῳ ἡ ἀρχαία φιλοσοφία, καὶ ἤδη ὁ Ἐφέσιος φιλόσοφος, Ἡράκλειτος ὁ Σκοτεινός, εἰσηγήσατο αὐτὴν ἐκθειάζων τὸν **πόλεμον** ὡς **πατέρα πάντων**, καὶ νῦν μὲν ἀποφαινόμενος ὅτι ἡ ζωὴ καὶ ἡ ἀρμονία τοῦ παντός ἐκ τῶν ἀντιθέτων συνέστηκεν, ὅτι τὰ πάντα ἐκ τῶν ἀντιθέτων γεννώμενα, καὶ διὰ τῶν ἀντιθέτων διερχόμενα ἀναλύονται εἰς τὰ ἀντίθετα, νῦν δὲ ὅτι τὰ

τοῖς ἀνθρώποις ὡς πλημμελῆ καὶ κακὰ καὶ ἀτελῆ φαινόμενα εἶναι ἐμμελῆ καὶ καλὰ καὶ τέλεια καὶ τὸν θεῖον λόγον καὶ τὴν θεῖαν οἰκονομίαν, καὶ ὅτι πᾶσα ἀνθρωπίνη σοφία καὶ τέχνη, μόνην πηγὴν ἔχουσα τὴν θεῖαν, εἶναι ἀτελεστάτη τις ἀπομίμησις αὐτῆς, Μόνον ἡ ζωὴ αὐτῆ καὶ ἐνέργεια τοῦ θεοῦ λόγου, καίπερ ἔμφρων καὶ σοφῆ καὶ σκοπίμος ἐν τοῖς καθέκαστα, ὅμως ἐν τῷ ὅλῳ οὐδένα ἔχει σκοπὸν, ἀλλ' εἶναι παρεμφερῆς πρὸς ἐνέργειαν παιδὸς παίζοντος, καὶ κατασκευάζοντος μὲν ἐπιμελῶς ἵνα καταστρέψῃ παρευθὺς, καταστρέφοντος δὲ τὸ κατασκευασθὲν ἵνα κατασκευάσῃ ἐκ νέου.

(Ἐπιτετα τὸ τέλος)

Η ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

ΤΗΣ ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΗΣ ΚΑΙ ΣΤΑΥΡΟΠΗΓΙΑΚΗΣ ΜΟΝΗΣ ΤΟΥ ΑΓ. ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ ΤΟΥ ΕΝ ΟΛΥΜΠΩ

Ἡ Α. Σεβ. ὁ Μητροπολίτης Θεσσαλονίκης κ. Γεννάδιος πρὸ δύο ἐτῶν παραθερίζων ἐν τῇ ἱ. Μονῇ τοῦ ἁγίου Διονυσίου τοῦ ἐν Ὀλύμπῳ ἐθεώρησεν, ὡς λέγει, καθήκον του νὰ ἐξετάσῃ τὰ κατ' αὐτὴν καὶ καταρτίσῃ ἰδιαιτέραν περὶ αὐτῆς μελέτην καταχωρισθεῖσαν εἰς τὸ ὑπ' αὐτοῦ ἰδρυθὲν ἐν Θεσσαλονίκῃ ἐκκλησιαστικὸν περιοδικὸν «Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς» (τευχ. ια', ιβ', ιγ').

Ἐν τῇ ὁρατῇ καὶ περισπουδαστῷ μελέτῃ αὐτοῦ ὁ φιλόπονος ἀρχιερεὺς πραγματευόμενος περὶ τῆς βιβλιοθήκης τῆς Μονῆς γράφει τὰ ἑξῆς: «ἡ βιβλιοθήκη τῆς Μονῆς ἀτυχῶς εἶναι λίαν πενιχρὰ περιέχουσα κατὰ τὸν ἐν τῷ Κώδικι καταχωρισμένον κατάλογον ἑκατὸν εἴκοσι χειρόγραφα ἐν ὅλῳ βιβλία, περιοδικὰ καὶ χειρόγραφα, ὧν ἱκανὰ ἑλλίπῃ». Ἡ πενιχρότης δὲ αὐτῆ τῆς βιβλιοθήκης καθὼς καὶ τοῦ σκευοφυλακίου τῆς Μονῆς ἐξηγεῖται, ὡς λέγει, ἐκ τῆς πρὸς τὰ Πα-

τριαρχεῖα ἀπὸ 9 Ἀπριλίου 1899 ἐκθέσεως τῶν πατέρων τῆς Μονῆς ἐν τῇ ὁποίᾳ ἀναγινώσκωμεν τὰ ἑξῆς: «καθ' ἃ ἐκ παραδόσεως γινώσκωμεν πάλαι ποτὲ ἐκοσμεῖτο ἡ ἱερὰ ἡμῶν Μονὴ διὰ λαμπρᾶς βιβλιοθήκης περικλειούσης βιβλία ὑπεράριθμα, ἐν οἷς καὶ πολλὰ πολύτιμα χειρόγραφα· ἀλλὰ τὸ μὲν αἱ καιρικαὶ περιστάσεις, τὸ δὲ καὶ αἱ ἐκ τῶν εἰρημένων περιστάσεων ἰπισυμβάσαι αὐτῇ πυρκαϊαὶ κατέστρεψαν οὐ μόνον τὴν βιβλιοθήκην αὐτῆς ἀλλὰ καὶ πλεῖστα ἱερὰ ἄμφια πολύτιμα».

Ἀναγινώσκων πρὸ ὀλίγου καιροῦ τὰ ἀνωτέρω ἀνεμνήσθην ὅτι, ὅτε κατὰ τὸ πενταετὲς διάστημα τῆς ἐκ τῶν Πατριαρχείων ἀπομακρύνσεώς μου, ἐμελέτων ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τῆς ἐν Χάλκῃ ἱερᾶς Θεολογικῆς Σχολῆς, εἶδον ἐπὶ διαφόρων βιβλίων αὐτῆς σημείωσιν δηλοῦσαν ὅτι τὰ βιβλία ἀνήκον εἰς τὴν ἐν Ὀλύμπῳ Μονὴν τοῦ ἁγίου Διονυσίου. Ἐν πρώτῃ εὐκαιρίᾳ ἐσπευσα εἰς τὴν ἐν Χάλκῃ Θεολογ. Σχολὴν καὶ ἐξηκρίβωσα πράγματι ὅτι ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ αὐτῆς εὕρισκονται ἐν ὅλῳ βιβλία τῆς Μονῆς μικρὰ καὶ μεγάλα διακόσια ἐξήκοντα ὅκτω ἐξ ἀρχαίων ἐκδόσεων Ἑλλήνων καὶ Ῥωμαίων πλειόνων δὲ τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἁγίων Πατέρων καὶ ἄλλων νεωτέρων φιλολογικῶν καὶ ἐκκλησιαστικῶν συγγραμμάτων ὁμογλώσσων καὶ ἀλλογλώσσων, ἐτι δὲ καὶ τινων νεωτέρας ἐποχῆς χειρογράφων ἐν ὅλῳ ἑννέα· καὶ τὰ ἑννέα ταῦτα χειρόγραφα εἶναι τὰ ἑξῆς:

- α') Πραξαπόστολος ἐπὶ χάρτου βομβυκίνου ἐκ φύλλων 191 μήκους 30.50 ἑκατοστομέτρου καὶ πλάτους 0.29 ἐποχῆς 1688. Διατήρησις καλὴ· μελάνη μαύρη· γραφὴ τακτικὴ καὶ εὐανάγνωστος· χεῖρ ἐπιμελής· τὸ ἐρυθρὸν τῶν ἀτέχνως σχεδιασθέντων κεφαλαίων γραμμάτων κοσμημάτων καὶ τῶν τίτλων διατηρεῖται ζωηρόν. Στάχσις νέα· τοῦ ἐξωτερικοῦ καλύμματος ἐγένετο τοῦ ἐκ σανίδος ἱππαιοῦ χρῆσις περιβεβλημένου δι' ὑφάσματος ἀγγλικοῦ.
- Ἐν ἀρχῇ τοῦ βιβλίου διὰ χειρὸς νεωτέρας εἶνε γεγραμμένα τὰ ἑξῆς ἐπιτόθεσις τῆς βίβλου τῶν Πράξεων τῶν ἁγίων Ἀποστόλων, Ἀποδημία Πέτρου καὶ Παύλου καὶ

ἐκθεσις τῶν Κεφ. τῶν Πράξεων τῶν ἁγίων Ἀποστόλων». Ἡ ἐκθεσις ἀνευ τέλους, τῆς σωζομένης ληγουσῆς εἰς τὴν νε' παράγραφον καὶ εἰς τὰς λέξεις «περὶ τῆς ἐν Ἀθῆναις ἐπιδωμίου γραφῆς φιλοσόφου τε κήρυγμα . . .». Ἐν τῷ τέλει τοῦ χειρογράφου σημειοῦται διὰ τῆς αὐτῆς νεωτέρας χειρὸς: «τὸ παρὸν θεῖον καὶ ἱερὸν βιβλίον, ἦτοι ὁ Πραξαπόστολος ἐγράφη ἐν τῷ ἀγίῳ ὄρει τοῦ Ἀθωνος διὰ χειρὸς Θεοκλήτου Ἱερομονάχου, διὰ δὲ συνδρομῆς καὶ ἐξόδου τοῦ ὁσιωτάτου ἐν Μοναχοῖς Γέρο Χρυσάνθου» καὶ ἀφῆρωσεν αὐτὸ εἰς τὴν ἱερὰν καὶ σεβασμίαν αὐτοῦ Μονὴν τῆς Παναγίας ὁμοουσίου καὶ ζωαρχικῆς Τριάδος τῆς κειμένης ἐν τῷ ὄρει τῷ Ὀλύμπῳ διὰ ψυχικὴν σωτηρίαν καὶ πατρίδα ὁ Γέρο Χρυσάνθος ἔσχε τὸ Λιτοχώριον», δι' ἄλλης χειρὸς «καὶ ὁ φέρων αὐτὸ Ἀδακοῦμ Ἱερομόναχος». Δι' ὅ οἱ ἀναγινώσκοντες εὐχεσθαι (οὕτω) ὑπὲρ ἀλλήλων ἐν ἔτει σωτηρίῳ ἀχρη. Τὸ χειρόγραφον τοῦτο ἐν τῷ καταλόγῳ τῆς ἱερᾶς Θεολογικῆς Σχολῆς κατέχει τὸν ἑνατον ἀριθμὸν.

β') Λόγοι πανηγυρικοὶ, μήκους 32 ἑκατοστομ. πλάτους 22 ἐποχῆ 1561 μ. Χ. φύλλων μονοστήλων 356, διστήλων 157 στίχοι σελίδων μονοστήλων 26, διστήλων 28. Διατήρησις σχεδὸν καλή. Ἐκ τῆς πολλῆς χρήσεως κατέστη ρυπαρά. Δέσιμον νέον, ἀλλὰ τὸ σῶμα διετηρήθη τὸ παλαιὸν, ἐφ' οὗ περιβλήθη ὑφασμα ἀγγλικόν. Ἡ μελάνη μαύρη, γραφὴ στρογγύλη καὶ εὐανάγνωστος. Χεῖρ ἐπιμελής. Τὸ ἐρυθρὸν τῶν κοσμημάτων καὶ τῶν ἀρκτικῶν τῶν λόγων γραμμάτων ζωηρόν. Ἐν τῇ ἀρχῇ ἐκάστου λόγου ἀνωθεν δεικνύται δι' ἐρυθρᾶς μελάνης ἐκ πόσων φύλλων σύγκειται ἕκαστος λόγος. Τὸ χειρόγραφον περιλαμβάνει ἐν ὅλῳ νη' λόγους ὁ τελευταῖος τῆ Κυριακῆ τῶν ἁγίων Πάντων. — Κωνσταντίνου Ἀρχιδιακόνου καὶ Χαρτοφύλακος τῆς Ἀγιωτάτης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας Κων/πόλεως λόγος εἰς πάντας τοὺς ἁγίους μάρτυρας τοὺς ὑπὲρ Χριστοῦ κατὰ τὴν Οἴκουμένην ἀθλήσαντας,

οὗ ἡ ἀρχὴ «αἱ μὲν Χριστοῦ πανηγύρεις ὄσαι τὸ φῶς». Ἐν τῷ τέλει τοῦ λόγου τούτου καὶ τοῦ χειρογράφου σημειοῦνται δι' ἐρυθρᾶς μελάνης «† τέλος οὖν Θεῷ Ἀγίῳ ἀμήν. Ἐτελειώθη ἐν ἔτει ἐπιτακιοχιλιοστῷ ξβ' ἐν μηνὶ Ἰανουαρίῳ καὶ ἡμέρᾳ τρίτῃ». Καὶ μετ' αὐτὴν ἡ ἐξῆς σημείωσις «† ἡ βίβλος αὕτη ὑπάρχει τῆς σεβασμίας Μονῆς τῆς ἁγίας Τριάδος ἐκ τοῦ Ὀλύμπου Ὄρους». Ἀμέσως δὲ ταύτης ἔπεται διὰ μαύρης μελάνης καὶ ἡ δε «ἐγράφη διὰ συνδρομῆς καὶ ἐξόδου τοῦ Ὀσιωτάτου ἐν Ἱερομονάχῳ Παπᾷ κύρ Κλήμῃ τοῦ δυτοῦ ἐκ τῆς Σκήτης τῆς Λαύρας τοῦ ἁγίου Ὄρους». Τοῦ χειρογράφου προτάσσεται πίναξ ἀκριβῆς τοῦ παρόντος βιβλίου» καὶ ὅμως οὐκ ἔστιν ἀκριβῆς, διότι λόγοι τινὲς οὐ μόνον ἐσφαλμένως ἀριθμῆθησαν, ἀλλὰ καὶ τινων οὐδεμία μνεία γίνεται ἐν τῷ πίνακι. Ἐπὶ ἐκάστου λόγου σημειοῦται δι' ἐρυθρᾶς μελάνης ἡ ἐορτάσιμος ἡμέρα καθ' ἣν οὗτος ἀναγινώσκειται. Ἐν τῷ καταλόγῳ τῆς Σχολῆς τὸ χειρόγραφον κατέχει τὴν τριακοστὴν δευτέραν θέσιν.

γ') Πανηγυρικὸν Νοεμβρίου.

Χειρόγραφον ἀνευ ἀρχῆς, τοῦ σωζομένου ἀρχομένου ἀπὸ τριῶν λέξεων « . . . ται καὶ γὰρ οὕτως ἠσπάσατο μετριότητα». Χάρτης βομβύκινος μήκους 32, πλάτους 22, ἐποχῆς 1661, φύλλα 542, διατηρεῖται καλῶς. Στάχσις νέα. Μελάνη μαύρη. Γραφὴ καλὴ καὶ εὐανάγνωστος. Τὸ ἐρυθρὸν τῶν κοσμημάτων τοῦ τίτλου καὶ τῶν κεφαλαίων διατηρεῖται ζωηρόν. Τὰ ἐρυθρὰ κεφαλαῖα τὰ ἐν ἐκάστῃ σελίδι τοῦ παρόντος Κώδικος εἰσιν ἀτάκτως ἐρριμμένα οὐδὲ λέξεων ἀρκτικά εἰσι, δηλοῦσι δὲ ὡς ἐν ταῖς σειραῖς τῶν ἐδαφίων ἐνάρξεις περιέχει δίσους ἁγίων κατ'. Ἐν τέλει σημειοῦνται «X ἡ βίβλος αὕτη ὑπάρχει (οὕτω) τῆς σεβασμίας καὶ ἱερᾶς (οὕτω) Μονῆς τῆς ἁγίας Τριάδος ἐκ τοῦ Ὀλύμπου ὄρους»: ἐτελειώθη ἐπὶ ἔτους ἐπιτάκις χιλιοστοῦ ξβ' ἐν μηνὶ Φεβρ. ἡμέρᾳ (οὕτω) Θ» κάτωθι

δὲ τῆς σημειώσεως ταύτης καὶ ἡ ἐξῆς καὶ ἐγράφη διὰ συνδρομῆς καὶ ἐξόδου τοῦ δσιωτάτου ἐν Ἱερομονάχοις παρὰ κύρ κλήμν (οὕτω) τοῦ οἰκονόμου ἐν τῇ σκήτει τοῦ ἁγίου ὄρους. Τὸ χειρόγραφον ἐν τῷ καταλόγῳ τῆς Σχολῆς κατέχει τὴν 35ην θέσιν.

δ' Πανηγυρικὸν Δεκεμβρίου.

Χάρτης βομβύκινος μήκους 31 ἑκατοστόμετρα, πλάτους 21, ἐποχῆς XVI αἰῶνος. Φύλλα μονόστιλα 232, δίστιλα 208=440. Διατηρεῖται καλῶς δέσιμον παλαιὸν πλὴν στερεόν. Μελάνη μαύρη. Γραφή ὡς ἡ τοῦ προηγουμένου κώδικος. Χεῖρ ἐπιμελής. Τὰ δοκτικὰ ἐκάστου βίου κεφαλαῖα τεχνικῶς κατασκευασμένα. Περιέχει βίους ἁγίων κβ'. Ἐπὶ τῆς τελευταίας ἀγράφου σελίδος σημειοῦται «τὸ παρὸν βιβλίον ὁ μεταφραστὴς τοῦ νοεβρίου» (οὕτω) ἐνῶ τὸ ἐν τῷ χειρογράφῳ ἀναφέρεται εἰς τοὺς κατὰ Δεκέμβριον μνημονευομένους. «Ἐγράφη δὲ δι' ἐξόδου καὶ προμηθείας τοῦ δσιωτάτου ἐν Ἱερομονάχοις καὶ πνευματικοῦ πατρὸς κύρ Κλήμν τοῦ εὐρισκόμενου ἐν τῇ σκήτει (οὕτω) τῆς Λαύρας τοῦ ἁγίου ὄρους καὶ προσπλῶνεται τὸ τοιοῦτον βιβλίον ἐν τῇ σεβασμίᾳ Μονῆ τῆς ἁγίας Τριάδος τῆς οὔσης ἐν τῷ ὄρει Ὀλύμπου, ἔν' ἔχη τὸ μνημόσυνον αὐτοῦ αἰωνίως». Τὸ χειρόγραφον κατέχει ἐν τῷ κώδικι τῆς Σχολῆς τὴν 36ην θέσιν.

ε' Πανηγυρικὸν ἡ Δεκεμβρίου, Ἰανουαρίου καὶ Φεβρουαρίου. Χάρτης βομβύκινος μήκους 32 ἑκατοστόμετρα, πλάτους 22, ἐποχῆς 1557 ἢ 1558, φύλλα 474, κώδιξ ὁμοίος τῷ προηγουμένῳ, περιέχει βίους καὶ λόγους καὶ ὁμιλίαις μδ'. Ἐν τῷ τέλει τοῦ χειρογράφου ἀναγινώσκεται «τὸ παρὸν βιβλίον προσπλῶνεται καὶ ἀφιερῶται ἐν τῇ σεβασμίᾳ Μονῆ τῆς ζωαρχικῆς Τριάδος τῆς ἐν τῷ ὄρει Ὀλύμπῳ ὄρει κειμένης παρὰ τοῦ δσιωτάτου ἐν Ἱερομονάχοις καὶ πνευματικοῦ κυρίου κλήμν ἐπὶ ἔτους λξστ'. Προτάσσεται τῶν λόγων ἐπὶ δύο φύλλων μὴ σεσημασμένων εὐρετήριος

πίναξ τῶν ἐν τῷ κώδικι περιεχομένων λόγων καὶ ὁμιλιῶν. Τὸ χειρόγραφον τοῦτο κατέχει ἐν τῷ καταλόγῳ τῆς Σχολῆς τὴν 37ην θέσιν.

στ' Πανηγυρικὸν Ἰανουαρίου.

Χάρτης μήκους 31 ἑκατοστομ. πλάτους 22 ἐποχῆ XVI αἰῶν, φύλλα 419, στίχοι σελίδων 30 σελίδες δίστιλοι. διατηρήθη καλῶς. Στάχσις ὡς ἡ τοῦ προηγουμένου κώδικος. Μελάνη μαύρη. Γραφή ὁμαλὴ καὶ εὐανάγνωστος. Χεῖρ ἐπιμελής. Τοῦ ἐρυθροῦ χρώματος τῶν κοσμημάτων, τῶν τίτλων καὶ τῶν κεφαλαίων διατηρεῖται ἡ ζωηρότης. Περιέχει βίους ἁγίων κ'. Ἐν τέλει σημειοῦται «τὸ παρὸν βιβλίον ἐγράφη διὰ συνδρομῆς δι' ἐξόδου τε καὶ κόπου τοῦ δσιωτάτου ἐν Ἱερομονάχοις καὶ πνευματικοῦ πατρὸς κύρ κλήμν τοῦ καθεζομένου ἐν τῇ σκήτει τῆς Λαύρας ἐν τῷ ἁγίῳ ὄρει τοῦ ἁθω καὶ προσπλῶνεται ὑπ' αὐτοῦ ἐν τῇ σεβασμίᾳ Μονῆ τῆς ἁγίας Τριάδος ἐν τῷ ὄρει Ὀλύμπου εἰς μνημόσυνον αὐτοῦ αἰώνιον εἰς τὸν κώδικα τῆς Σχολῆς κατέχει τὴν 38ην θέσιν.

ζ' Πανηγυρικὸν Φεβρουαρίου, Μαρτίου καὶ Ἀπριλίου. Χάρτης μήκος 32 ἑκατοστ., πλάτους 21 ἐποχῆ 1559, φύλλα 304, στίχοι σελ. 25—28, διατήρησις καλή, στάχσις ὁμοία τῷ προηγουμένῳ κώδικι, μελάνη μαύρη. Γραφή εὐανάγνωστος, ἀλλ' ἐν μέρει ἡμαρτημένη περὶ τὴν στίξιν καὶ τὴν ὀρθογραφίαν. Τὸ ἐρυθρὸν τῶν κοσμημάτων, τῶν τίτλων καὶ τῶν κεφαλαίων, ποῦ ζωηρὸν καὶ ποῦ ὑπόξανθον. Τὸ χειρόγραφον ἀνευ ἀρχῆς, ἀρχεται τῶν λέξεων «ναῶν καθαίρεσιν ἐπιτρέποντα». Περιέχει βίους ἁγίων, καὶ λόγους καὶ ἐγκώμια κη'. Ἐν τῷ τέλει τοῦ τελευταίου ἐγκωμίου (κη') καὶ τοῦ χειρογράφου ὑπάρχουσιν ἀλλεπάλληλοι αἱ ἐξῆς δι' ἐρυθρῶν γραμμάτων τρεῖς σημειώσεις «τὸ συντελεσθὲν τῶν καλῶν χάρις ἐγράφη διὰ συνδρομῆς καὶ ἐξόδου κλήμν Ἱερομονάχου—«τὸ ἐπὶ ἔτους ζξξ' μηνὸς Λύγουστου ιε' «τὸ ἡ

βιβλος αὕτη ὑπάρχει τῆς σεβασμίας Μονῆς τοῦ Ὀλύμπου Ὁρους. ἕως ἐπονομάζεται ἡ Ἁγία Τριάς. Τὸ χειρόγραφον κατέχει ἐν τῷ κώδικι τῆς Σχολῆς 39ην θέσιν.

n' Πανηγυρικὸν Μαΐου. Ἰαννίου, Ἰουλίου καὶ Αὐγούστου. Χάρτης μήκος 31 1/2 ἑκατοστ., πλάτος 22, ἐποχὴ 1558, φύλλα 381, στίχοι σελίδων 28, κώδιξ ὁμοιος τοῖς προγουμένοις. Περιέχει βίους, ἐγκώμια καὶ λόγους κβ'. Ἐν τῷ τέλει τοῦ χειρογράφου σημειώσται διὰ μαύρης μελάνης ἐπὶ παρὸν βιβλίον προσηλώνεται καὶ ἀφιερῶνται ἐν τῇ σεβασμίᾳ Μονῇ τῆς Ζωαρχικῆς Τριάδος τῆς ἐν Ὀλύμπῳ παρὰ τοῦ δσιωτάτου καὶ ἱερομονάχου παπὰ κὺρ ἰλῆμη καὶ πνευματικοῦ ἐπὶ ἔτους ζξστ' καὶ κατωτέρω α' βιβλίον τῆς Ἁγίας Τριάδος τῆς ἐν Ὀλύμπῳ ὄρει. Προηγεῖται πίναξ τοῦ παρόντος βιβλίου ἀλλὰ τοῦ πίνακος οἱ ἀριθμοὶ δὲν συμφωνοῦσι πρὸς τοὺς τοῦ κειμένου. Ἐν τε τῇ ἀρχῇ καὶ τῷ τέλει τοῦ κώδικος ὑπάρχουσιν ἀνὰ δύο φύλλα πρόσθετα μεμβράνινα ἐκ σελίδων διστάλων περιέχοντα σύντομον βιογραφίαν τῶν ἐλασσόνων προφητῶν Ἀμώς καὶ Μιχαίου καὶ μέρος τῆς προφητείας αὐτοῦ. Τὸ χειρόγραφον τοῦτο κατέχει τὴν 40ην θέσιν ἐν τῷ καταλόγῳ τῆς Σχολῆς.

καὶ θ' Τοῦ ἐν Ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Ἰωάννου ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως τοῦ Χρυσσοστόμου λόγοι καὶ ὁμιλίαι λγ'. Χάρτης βομβύκινος μήκος 31 πλ. 21 ἑκατοστ., ἐποχὴ 1577, φύλλα 548, στίχοι σελίδων 23, καλῶς διατηρημένον, στάχσις νέα, τὸ σύστημα ἐκ παχέας σανίδος ἐπιβεβλημένου ὑφάσματος ἀγγλικοῦ, μελάνη μαύρη, γραφὴ εὐανάγνωστος καὶ σφηνοειδής, χεῖρ ἐπιμελής. Ἐν τῷ τέλει σημειοῦται «Θεοῦ τὸ δῶρον καὶ Θεωνᾶ ὁ πόνο» καὶ κάτωθεν τῆς σημειώσεως ταύτης «τὸ ἐν βιβλίῳ κάλλιστον γραφὴν βιβλίον» καὶ κατωτέρω «ἢ ἢ μὲν χεῖρ γράψασα σήπεται τάφῳ Γραφὴ δὲ μένει εἰς πληρεστάτους χρόνους» καὶ κατωτέρω «ἐπὶ παρὸν βιβλίον ἐγράφη παρ'

ἐμοῦ τοῦ ἀμαθοῦς Θεωνᾶ πρεσβυτέρου καὶ ἀφιερῶνται παρ' αὐτοῦ εἰς τὴν Μονὴν τῆς Ζωαρχικῆς Τριάδος τῆς ἐν Ὀλύμπῳ τῆς Θεσσαλίας ἐπὶ ἔτους ζστ' σепτερι (οὕτω) κ' ».

Προγοῦνται τῶν ἀνωτέρω τὰ ἐξῆς γεγραμμένα δι' ἐρυθρῆς μελάνης δι' ἄλλης χειρὸς ἀνορθογράφου.

«Τῆς χρυσῆς χρυσόρουθρα βριούσης γλώττης
Τῆς τὴν οἰκουμένην ἀπασαν ἐμπλήσασα γλύκεα
ὕδατα πνευματικά, γλυκύτερα τοῦ μάννα
τούτης δὲ τῆς θεωρητῆμον γλώττης, φθέγματ' ἐστί
καὶ οἱ παρόντες λόγοι, οἱ καὶ ἀληθῶς καὶ κυρίως
καλοῦνται μαργαρίται γὰρ εἰσὶ καὶ ἀτίμητοι λίθοι.

Μετὰ τοῦ κώδικος συνέσταχῶθη ἐν τέλει καὶ φύλλον τι μεμβράνινον ἐκ χειρογράφου μηνιαίου ἀποσπασθὲν πάντως ἐφ' οὗ εἰσὶ γεγραμμένοι οἱ βίοι ἐν περιλήψει ἀγίων, ὧν γίνεται μνηστὰ τῇ ιδ' καὶ ιγ' Ἰανουαρίου. Τὸ χειρόγραφον ἐν τῷ καταλόγῳ τῆς βιβλιοθήκης τῆς Θεολ. Σχολῆς κατέχει τὴν μγ' θέσιν

(Ἀκολουθεῖ).

† Μ. Πρωτοσύγκελλος Ἀθηναγόρας

Η ΕΝ ΤΑΙΣ ΗΝΩΜΕΜΑΙΣ ΠΟΛΙΤΕΙΑΙΣ ΤΗΣ ΑΜΕΡΙΚΗΣ
ΕΠΙΣΚΟΠΙΑΝΗ ΕΚΚΛΗΣΙΑ
ΚΑΙ ΤΟ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΝ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΟΝ ΣΥΝΕΔΡΙΟΝ

Β'

ΠΡΟΣΕΥΧΗ ΚΑΙ ΕΝΟΤΗΣ (')

Ὁ «Νέος Ποιμὴν» ἐν τῷ ἐνάτῳ αὐτοῦ τεύχει διέλιβε ἐπὶ τῆς ἐν ταῖς Ἠνωμέναις Πολιτείαις τῆς Ἀμερικῆς Ἐπι-

* Τὰ δι' ἀστερίσκου σημειούμενα εἶναι τῆς συντάξεως.

σκοπιανῆς Ἐκκλησίας καὶ περὶ τοῦ σχεδιασθέντος ἐκεῖ παγκοσμίου Χριστιανικοῦ Συνεδρίου, πρὸς ἡτῆ ἐπισήμῳ δὲ ἐκθέσει τῆς ἐπὶ τούτῳ ὀρισθείσης καὶ ἐργαζομένης παρασκευαστικῆς ἐπιτροπείας παρέθηκεν ἐν μεταφράσει καὶ τινὰς τύπους προσευχῆς ἐπὶ τούτῳ συντεθειμένους. Ἐν φυλλαδίῳ ὑπὸ τὴν ὡς ἄνω ἐπιγραφὴν (Prayer and unity), ἐκδοθέντι τὸ πρῶτον ἀρχομένου Ἰανουαρίου τοῦ ἔτους 1913 καὶ ἔπειτα καὶ ἄπαξ καὶ δις ἀνατυπωθέντι, ἐμπεριέχονται καὶ ἄλλοι τινὲς παρόμοιοι τύποι προσευχῆς, ὁ δὲ συγγραφεὺς τοῦ φυλλαδίου, λαϊκός, ἐκτενῆ ποιεῖται λόγον περὶ τῆς προσευχῆς ὡς περὶ τοῦ δραστηκωτάτου τῶν μέσων πρὸς ἐπιτυχίαν τῆς ποθητῆς ἐνώσεως καὶ ἐνότητος τῶν ἀπανταχοῦ Χριστιανῶν. Αἱ σκέψεις τοῦ συγγραφέως ἐκρίθησαν μὲν δημοσιεύσεως ἄξια ὑπὸ τῆς εἰρημένης ἐπιτροπείας, χωρὶς ὅμως αὐτῆ νὰ ἀναλάβῃ εὐθύνην τινὰ ἐπὶ οἰαδήποτε γνώμῃ καὶ διαβεβαιώσει τοῦ συγγραφέως. Ἐν τῷ «Νέῳ Ποιμένι» δύνανται νὰ εὐρωσι θέσει καὶ αἰ λοιπαὶ ἐν τῷ φυλλαδίῳ περιεχόμεναι πέντε προσευχαί.

Θεέ. Ἀρέσαι Σοὶ μὴ δυνάμενοι ἀνευ Σοῦ, δεόμεθά Σου. Δὸς ἐν ἐλέει ἵνα τὸ Πνεῦμά Σου τὸ Ἅγιον ἐν πᾶσι διευθύνῃ καὶ ὁδηγῇ τὰς καρδίας ἡμῶν διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Κυρίου ἡμῶν. Ἀμήν.

Θεέ. Ὁ πέμψας τῷ πιστῷ Σου λαῷ τὸ φῶς τοῦ Πνεύματος Σου τοῦ Ἁγίου καὶ διδάξας τὰς καρδίας αὐτῶν, δὸς ἵνα καὶ ἡμεῖς διὰ τοῦ αὐτοῦ Πνεύματος ὀρθῶς κρίνωμεν περὶ πάντων καὶ εὐφραινώμεθα πάντοτε ἀπολαμβάνοντες τῆς ἀγίας αὐτοῦ παρακλήσεως διὰ τῶν ἐνεργειῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν, τοῦ ζῶντος καὶ βασιλεύοντος μετὰ Σοῦ ἐν τῇ ἐνότητι τοῦ αὐτοῦ Πνεύματος, ἐνὸς Θεοῦ, εἰς αἰῶνας αἰῶνων. Ἀμήν.

Θεέ πολυεύσπλαγχνε, Ὁδὲ τοῦ θελήματος ἡ γνώσις καὶ ἡ ἀγάπη δικαιοσύνη ἐστὶ, φώτισον τὰς ψυχὰς ἡμῶν ἐν τῇ

λαμπρότητι τῆς παρουσίας Σου εἰς τὸ γινώσκειν τὸ θέλημά Σου καὶ δύνασθαι ἐπιτελέσαι αὐτό. Ἀμήν.

Θεὲ παντοδύναμε καὶ αἰώνιε, δὸς ἵνα τὸ ἡμῶν θέλημα ταπεινῶς ὑποτάσσῃται τῷ Σῷ θελήματι καὶ ἡ καρδία ἡμῶν πάντοτε ἢ ἐτοιμῇ εἰς τὸ δουλεύειν τῇ Σῇ Μεγαλειότητι διὰ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Υἱοῦ Σου, τοῦ ζῶντος καὶ βασιλεύοντος μετὰ Σοῦ ἐν τῇ ἐνότητι τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἐνὸς Θεοῦ, εἰς αἰῶνας αἰώνων. Ἀμήν.

Θεέ, ὁ τὰ ἔθνη πάντα, καὶ διάφορα ὄντα, ποιῶν ὥστε εἶναι ἓνα οἶκον ἐν τῷ δοξάζειν τὸ ὄνομά Σου, δὸς πᾶσι τοῖς ἀναγεννηθείσιν ἐν τῇ πηγῇ τοῦ Βαπτίσματος, ἵνα ζῶσι πάντα ἐν ἐνότητι πίστεως καὶ θεοῦτητι ἔργων διὰ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Υἱοῦ Σου, τοῦ ζῶντος καὶ βασιλεύοντος μετὰ Σοῦ ἐν τῇ ἐνότητι τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἐνὸς Θεοῦ, εἰς αἰῶνας αἰώνων. Ἀμήν.

Λυπεῖται ὁ «Νέος Ποιμὴν» μὴ δυνάμενος μετὰ τῆς αὐτῆς εὐκολίας νὰ ἀναδημοσιεύσῃ καὶ τὰς λοιπὰς σκέψεις καὶ κρίσεις τοῦ φυλλαδίου, ἔστω καὶ ὑπὸ ἐπιφύλαξιν τοιαύτην, οἷα ἡ τῆς εἰρημένης ἐπιτροπείας, καίτοι κατ' ἀρχὴν συμφωνεῖ τῷ συγγραφεῖ ἐν οἷς ἐπανειλημμένως ὁμιλεῖ περὶ τῆς οὐσίας καὶ ἑτῶν χαρακτήρων τῆς ἀληθινῆς χριστιανικῆς προσευχῆς καὶ τῆς ἀποτελεσματικότητος αὐτῆς παρὰ τῷ Θεῷ, τῷ παντοδυνάμῳ καὶ παναγάθῳ ἡμῶν Πατρί. Ὅτι ὁ πιστὸς προσεύχεται καὶ πρέπει νὰ προσεύχεται οἷον νεὶ ἀκορέστως, ὅτι πρέπει πάντοτε καὶ ἐν πάσῃ εὐκαιρίᾳ νὰ ἀναφέρηται ἔστω καὶ νοερῶς μόνον ἀπὸ τῶν ἐπιγείων φροντίδων καὶ μεριμνῶν εἰς τὰ ὑπέργεια καὶ θεία· ὅτι πάντοτε μὲν, μάλιστα δὲ ἐν τῇ προσευχῇ νὰ ἀποτρίβῃ ἀφ' ἑαυτοῦ πᾶν εἶδος αὐτοπεποιθήσεως καὶ αὐτογνωμοσύνης καὶ αὐτοβουλίας καὶ ἐπάρσεως οἰασδήποτε καὶ κατακαυχήσεως κατὰ τῶν ἄλλων· ὅτι πρέπει νὰ προσεύχεται οἷον εἰς λησμονίαν ἑαυτοῦ καὶ τὰ ἑαυτοῦ πάντα, καὶ ἐνοποιούμενος μὲν

τρόπον τινὰ αὐτὸς καθ' ἑαυτὸν, ἐνούμενος δὲ ἠθικῶς μετὰ τοῦ Θεοῦ καὶ ἀποτελῶν οἰονεὶ ἐν τι μετ' αὐτοῦ, μὴ ἔχων ἰδίαν τινὰ γνώμην ἢ θέλησιν, ἀλλὰ μόνον τὸ δοκοῦν καὶ ἀρέσκον τῷ Θεῷ, καρδία καὶ στόματι λέγων καὶ ἐπαναλαμβάνων τὰ γνωστὰ ἐν τῇ Γεθσαμανῇ λόγια τοῦ Κυρίου, ἐξαιτουμένου μὲν ὅπως, εἰ δυνατὸν, παρέλθῃ ἀπ' αὐτοῦ τὸ πικρὸν τοῦ θανάτου ποτήριον, ἀλλ' ἀμέσως ἐπισυνάπτοντος τὰ θαυμάσια ἐκεῖνα· «πλὴν οὐχ ὡς ἐγὼ θέλω, ἀλλ' ὡς σὺ γενηθήτω τὸ θέλημά σου»· ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα νοήματα καὶ αἰσθήματα τῆς ἀκραιφνῶς μυστικοπαθούσης χριστιανικῆς ψυχῆς εἶναι οὕτως ἀληθῆ καὶ βέβαια, ὡς τὰ ἀριθμητικὰ ἐκεῖνα $1+1=2$, εἰ μὴ καὶ ἀληθέστερα καὶ βεβαιότερα. Ἀλλὰ τοῦτο μόνον εἶναι τὸ ζητούμενον; Ἡκιστα. Εἶναι ἀφετηρία ἀπλή, ἵνα καταλήξῃ εἰς ἄλλο συμπέρασμα, συμπέρασμα ἀρνητικὸν μᾶλλον ἢ θετικὸν, θετικὸν μόνον ὡς πρὸς τὸ συναισθητικὸν καὶ πρακτικὸν, ὡς πρὸς γενικὸν τὶ καὶ ἀόριστον θρησκευτικὸν αἶσθημα, καὶ ὡς πρὸς τὴν ἀμοιβαίαν χριστιανικὴν ἀγάπην, ἀρνητικὸν δὲ ὡς πρὸς τὸ διανοητικὸν καὶ γνωστικὸν, ὡς πρὸς τὸ εἶδος τῶν θρησκευτικῶν πεποιθήσεων καὶ δοξασιῶν. Αὗται προκαλοῦσι τὰς διαιρέσεις τῶν Ἐκκλησιῶν καὶ καθιστῶσι δυσχερῆ πᾶσαν συνεννόησιν πρὸς ἀλλήλας. Εἶναι ὁ Γόρδιος δεσμὸς, ἀνεπίδεκτος λύσεως, δεκτικὸς ἐκκόψεως. Τοῦτον ἐκκοπέντος, εὐκόλος ἡ συνεννόησις περὶ τῶν ἄλλων. Ζητεῖται θρησκεία χριστιανικὴ μόνον τῆς ἐνσάρκου οἰκονομίας καὶ τοῦ συναφοῦς αὐτῇ δόγματος τῆς Ἁγίας Τριάδος γενικῶς καὶ ἀορίστως ἔχομένη, καὶ ἠθικὴ χριστιανικὴ μόνον ἐπὶ τῆς ἀγάπης ἐρειδομένη καὶ ἀδιαφοροῦσα περὶ ὀρισμένων θρησκευτικῶν πεποιθήσεων. Τὸ προσκολλᾶσθαι εἰς ταύτας καὶ προσέχειν ἐν τῇ θρησκείᾳ εἰς τὸ γνωστικὸν καὶ διανοητικὸν εἶναι ἀπόρροια ὑπερηφάνου καὶ αὐτογνώμονος καὶ αὐτάρκους διανοίας. Δὲν νομίζομεν ὅτι παραμορφούμεν τὸ πνεῦμα τοῦ συγγραφέως, φοβούμεθα δὲ μᾶλλον τὸ ἄλλο· καὶ ἐπιθυμοῦντες δηλαδὴ τὸ ἐναντίον νὰ

μὴ προσκρούσασθαι εἰς διαμαρτυρίας τῶν ὄλων τοῦ ἁγίου λαδίου καὶ ἄλλων (6—8. 11) καὶ μάλιστα ἀπὸ τῆς 13ης καὶ ἐξῆς. Poser la question c'est la résoudre, εἶναι δὲ ἀμφίβολον ὅτι ἡ τοιαύτη θέσις καὶ λύσις τοῦ προβλήματος θὰ εἶναι ἐκείνη, τὴν ὁποίαν θὰ ἀσπασθῶσιν οἱ προσκαλούμενοι εἰς τὸ παγχριστιανικὸν Συνέδριον περὶ τῆς ἐνώσεως τῶν διαφόρων Ἐκκλησιῶν. Οἱ θέλοντες θρησκευτικῶς νὰ κοινωνῶσιν ἀλλήλοις ὡς τῇ αὐτῇ ὁλομελείᾳ καὶ τῷ αὐτῷ σώματι ἀνηκόντες πρέπει νὰ ἔχωσι καὶ ἀνάλογα θρησκευτικὰ σύμβολα καὶ συνθήματα, κοινὰς τινὰς ὑμολογίας πίστεως, κοινὰ τινὰ δογματικὰ shibboleth, ὅσον καὶ ἂν ἀπαρέσκη τοῦτο τῷ συγγραφεῖ. Τὴν τούτων ἔλλειψιν ἀνιπληροῦσί πως τὰ ἠθικὰ ὅταν ἡ ἐπιζητούμενη ἐπικοινωνία καὶ συνεργασία περιορίζεται εἰς μόνον τὰ τοῦ κοινοῦ ἐνδιαφέροντος, ἀθίκτων μενουσῶν τῶν περὶ τὰ δόγματα· διαφορῶν ἐκάστης Ἐκκλησίας.

ΜΑΞΙΜΟΥ ΤΟΥ ΜΑΡΓΟΥΝΙΟΥ

ΕΠΙΤΑΦΙΟΣ ΕΙΣ ΗΣΑΪΑΝ ΠΙΣΑΝΟΝ

Τοῦ θαυμασίου τῶν Κυθῆρων ἐπισκόπου Μαξίμου τοῦ Μαργουνίου, τοῦ κτὸν Ἕλληνα λόγον ἐπιτηδεύσαντος τῶν παλαιῶν οὐ πᾶν τι ἀποδέοντάς, κατὰ τὴν κρίσιν τοῦ κλεινοῦ διδασκάλου τοῦ γένους Εὐγενίου τοῦ Βουλγάρου, ἐκδίδωμι τὸν μετὰ χειρὸς ἐπιτάφιον λόγον, ἀπὸ τοῦ κώδικος ΤΟΣΤ' τῆς ἀγιοταφικῆς ἐνταῦθα βιβλιοθήκης (φυλλ. 20α—22β) μεταγράψας. Ὁ κώδιξ οὗτος, εἰς σχῆμα μέγα γεγραμμένος, περιλαμβάνει τὸν λόγον εἰς τρεῖς μεγάλα φύλλα, ὅς καὶ κατέχει γραμμὰς ἢ στίχους 181. Κεφα-

λαιώδη γράμματα σπανιότατα απαντῶνται καθ' ὅλον τὸν λόγον τοῦτον, ἐκτὸς τριῶν λέξεων· τὰ ὀνόματα Πισάνος, ἐν τῷ τίτλῳ, Θεονύμφη καὶ Γεράσιμος, καὶ τὰ πρῶτα στοιχεία τῶν παραγράφων ταῦτα μόνον εἰσι γεγραμμένα κεφαλαιώδη, πάντα καθὼς καὶ ὁ λόγος ὅλος εὐανάγνωστα. Τίς ὁ μεταγράψας τὸν ἐπιτάφιον, ἄγνωστον, φαίνεται δὲ μεταγραφὴς ὀλίγα μετὰ τὴν ἐκφώνησιν ἔτη, οὐχὶ ἴσως ὑπὸ τοῦ Μαργουνίου. Ὁ γὰρ Ἀθανάσιος Παπαδόπουλος Κεραμεὺς, ἐν ἀναγραφῇ τῶν τοῦ Μετοχίου χειρογράφων, κρίνει τὰ πλείω τῶν τοῦ λόγου γεγραμμένα χειρὶ τοῦ Μαργουνίου· ἀλλ' εἰς τὸ χειρόγραφον εὕρισκει τις καὶ τινὰς ἀνορθογραφίας, οὐχὶ βεβαίως ἔργον τοῦ πολυμαθεστάτου Μαξίμου, ὅστις οὐδὲ ἠδύνετο 'να γράψῃ ἐπὶ τοῦ τίτλου τὴν λέξιν «σοφωτάτου» περὶ ἑαυτοῦ, εἴπερ αὐτὸς ἐν τῷ κώδικι μετέγραφε τὸν λόγον.

Ζητήσας ἐντύπους εἰδήσεις περὶ τοῦ ἱστορικοῦ τούτου κειμένου, οὐδαμῶθεν ἔμαθόν τινα τοιαύτην· οὔτε δύνamai 'να εἴπω περὶ Ἡσαίου Πισάνου.—? Ἦν ἐκ Κρήτης; — Ὁ προϊστάμενος καὶ «γέροντας» αὐτοῦ Γεράσιμος ἐ χρημάτισεν οἰκονόμος τῆς μονῆς τῆς ἁγίας Αἰκατερίνης, καὶ μονὴν τοιαύτην γινώσκωμεν τὴν ὑπὸ (νομίζω) Νικόουλου προσαρτηθεῖσαν, μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Κρήτης, εἰς τὴν ἱερὰν τοῦ Σινᾶ μονήν. Ἡ τοῦ Γερασίμου μονὴ αὕτη ἔκειτο ἐν Κρήτῃ. Ἀλλ' ὁ Ἡσαίας ἐμόνασε καὶ ἐν τῇ μονῇ τῶν Ἁγίων Πάντων καὶ ἐν τῇ τῆς Παντουργέτιδος, ἧς ἦν ἡγούμενος· εἶχε δὲ καὶ συγγενῆ τὴν μοναχὴν Θεονύμφην, δι' ἧς, ὡς ἐκ τοῦ λόγου συμπεραίνομεν, διένεμεν ἐλεημοσύνας τοῖς δεομένοις καὶ τοῖς ἐντυγχάνουσιν αὐτῷ πτωχοῖς.

Ἀλλ' ἐκ τῶν τοῦ Ἡσαίου συγγενῶν πρέπει 'να γνωρίσωμεν δύο, Μητροφάνη μητροπολίτην Θεσσαλονίκης καὶ Ματθαῖον τὸν ἀδελφὸν τοῦ Θεσσαλονίκης, ὅς, πολλάκις

προτρέψας τὸν Ἡσαίαν 'να δεχθῆ τὸ βᾶρος τῆς ἐπισκοπῆς, ἀπέτυχεν. Εἰς τὰ τελευταῖα ἔτη τῆς ΙΣΤ' ἑκατονταετηρίδος Μητροφάνη γινώσκωμεν Θεσσαλονίκης, οὐ βλέπομεν τὴν ὑπογραφὴν ὑπὸ τὴν καθαιρέσιν τοῦ πατριάρχου Παχωμίου τοῦ Παταίστου, κατὰ φεβρουάριον τοῦ 1585 (Κ. Ν. Σάθα, Σχεδιάσμα βιογραφικὸν περὶ Ἱερεμίου Β', ἐν Ἀθήναις, 1870, σελ. 142)· ἐκτοτε σιωπῶσιν αἱ εἰς ἐμὲ γνωσταὶ καὶ μετὰ χειρᾶς μου κείμεναι πηγᾶι.

Ματθαῖοι, κατὰ τούτους τοὺς χρόνους, καὶ μάλιστα φίλοι τοῦ Μαργουνίου, γνωστοὶ μοί εἰσι τρεῖς· Ματθαῖος ὁ Χαλικιόπουλος, πρὸς ὃν γράφει γραφᾶς ὁ Μαργούνιος· Ματθαῖος ὁ κακῶς ἴσως ἀναγνωσθεὶς Καυκασίτης, οὐ τὸ ἐπώνυμον ὀρθότερον, κατ' ἐμὲ, γράφει χειρόγραφόν τι παλαιὸν, Κασιμάτην, καὶ τότε φαίνεται μοι κεκυραῖος ὢν ὁ Ματθαῖος οὗτος· καὶ Ματθαῖος ὁ «κρητικὸς» — οὐ καθὸ λογιῶν μινῆσκεται ὁ Χρονογράφος τοῦ Ψευδοδωροθέου (δηλδ. Ἱεροθέου — παρὰ Σάθα, ἐνθ' ἄνωτ. σελ. 9), τάδε μαρτυρῶν περὶ τοῦ Ματθαίου «ὕστερον ἐσπούδασεν (ὁ πατριάρχης Ἱερεμίας) εἰς τὸν Ματθαῖον τὸν Κρητικόν, μαθητὴν τοῦ Τορνόβου Ἀρσενίου». Ἦν δὲ καὶ ὁ Ἀρσένιος οὗτος ἐκ τῶν καλῶν μαθητῶν τοῦ Θεοφάνους Ἐλεαβούλκου τοῦ Νοταρᾶ, καθὸ λόγιος καὶ «πολλὰ καλὸς καὶ προκομμένος» ὑπὸ τοῦ Χρονογράφου μαρτυρούμενος.

Τούτου τοῦ Ματθαίου νομίζω ἀδελφὸν τὸν Μητροφάνην τὸν τῆς Θεσσαλονίκης, καὶ τούτων ὁ Πισάνος ἐγένετο συγγενὴς, διατρέψας ἐπ' ἀρετῇ καὶ εὐσεβείᾳ, καὶ πολλοῖς ἀποδειχθεὶς χρήσιμος. Ὅταν ὁ περὶ τινος ἀνθρώπου μαρτυρῶν ἔχη τὸ κῦρος καὶ τὴν αὐθεντίαν ἐνὸς Μαργουνίου, ἐνὸς Πηγᾶ, ἐνὸς Μελετίου Ἀθηναίων, τὰ λεγόμενα αὐτῶν εἰσὶν ἀποδεκτὰ, συνιστῶντα καὶ εἰς τὴν ἡμετέραν εὐνοίαν τὸν ἐπαινούμενον. Εἰς τὴν μαρτυρίαν τοῦ Μα-

γουνίου σιχρὸιζόμενοι λέγομεν ὅτι, εἰς τὴν ἱστορίαν τὴν μετὰ τὴν ἄλωσιν τοῦ μοναχικοῦ βίου ὁ ἀσίδιμος Πισάνος εὖρε σημαίνουσιν θεοῖν, καθὼ πολλοὺς μὲν πτωχοὺς εὐεργετήσας ὕλικῶς, πολλῶν ταῖς ψυχαῖς ἰσχυρὸς ἀριστος γενόμενος, καὶ πολλοῖς διδάζας τὴν εὐεργετικὴν εἰς τὴν κοινωνίαν ἀποστολὴν τοῦ μοναχικοῦ βίου διὰ τῆς αὐστηροῦς καὶ φανατικῆς ἐκπληρώσεως τῶν πρὸς ἑαυτοὺς, πρὸς τὸν πλησίον, καὶ πρὸς τὸν Θεὸν ἱερῶν καθηκόντων.

Ἐπειδὴ Μητροπολίτης Ὁ Θεσσαλονίκης ἐν ταῦθα ἀναφέρεται ἴδῶν, γινώσκωμεν δ' ὅτι ἔζη τῷ 1585 καὶ διέμενον ἐν Κωνσταντινοπόλει, βεβαίως ὁ λόγος ἀπηγγέλθη μεταξὺ τοῦ ἔτους τούτου καὶ τοῦ 1595 ὅτε Γαβριὴλ ὁ Θεσσαλονίκης ἐγένετο πατριάρχης Κπόλεως· ἀγνωστον μὲν ποτε οὗτος ἐπιφύσθη Θεσσαλονίκης, εἰ δὲ πολὺ πρὸ τοῦ 1595, ἀγνοοῦμεν ἡμᾶς εἰς ὄρισμὸν τοῦ χρόνου τοῦ θανάτου τοῦ Ἡσαίου προγενέστερον. Βέβαιόν ἐστὶ μόνον ὅτι τὸν λόγον εἶπε μετὰ τὸ 1584, ὅτε Κυθῆρων ἐπίσκοπος ὁ Μαργούνιος ἐχειροτονήθη, κατὰ δὲ τὸ ἔτος τοῦτο μνησκαταί τοῦ Ἡσαίου ἐν τινὶ ἐπιστολῇ (Σαββαμαία Ἐπιθεώρησις, τοῦ 1878, σελ. 364).

Τὸν Μαργούνιον ὡς θαυμάσιον γνώστην τῆς ἑλληνικῆς συνίστησιν ἡμῖν ὁ λόγος, ὁ παρὰ πόδας ἐκδιδόμενος, καίτοι ἦν περιττὴ ἢ ἐκδοσις ὑπὸ τὴν ἄποψιν ταύτην, Ἄλλ' ὑπὸ τὴν ἔποψιν τῆς τοῦ Ἡσαίου γνησιότητος καὶ τῆς περὶ τῶν καθηκόντων τοῦ μοναχοῦ διδασκαλίας, καὶ τῶν λογίμων καὶ εὐσεβῶν τοῦ Ἡσαίου συγγενῶν, ἢ ἐκδοσις οὐ παρέλκει τὴν ἀνάγκην· καλὸν ἵνα προστεθῶσιν εἰς τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐπισήμων ἑλλήνων νέα ὀνόματα, χρῆζοντα τῆς παρὰ δοκιματέρων μου διασαφηνίσεως· καὶ τούτου χάριν πάλιν ἢ τοῦ λόγου τούτου ἐκδοσις οὐκ ἀδόκιμος.

ὁ μ. χ. Μ. Ι. Γεδεών.

ΕΠΙΤΑΦΙΟΣ ΛΟΓΟΣ ἐν συντομῇ εἰς τὸν ὁσιώτατον ἐν ἱερομονάχοις κύριον **ΗΣΑΪΑΝ ΤΟΝ ΚΑΤΑ ΚΟΣΜΟΝ ΠΗΣΑΝΟΝ**. τοῦ σοφωτάτου ἐπισκόπου Κυθῆρων Μαξιμου τοῦ Μαργουνίου

Ἦδει μὲν, ὦ πανιερώτατε δέσποτα, ὦ πανοσιώτατε οἰκονόμη, ὦ θεοσιλλεκετον σύστημα τοῦ δεσπότου, Βασιλείον τινα συμπαρεῖναι ἡμῖν, ἢ Γρηγόριον, ἐπὶ τῇ κηδεῖα τοῦ πρὸ μικροῦ μεταλλαγῶτος τὸν βίον καὶ πολλὰς ἡμῖν ἀφορμὰς καταλειπούτος· δακρῶν ἰψιλοστοργωτάτου πατρὸς ἡμῶν καὶ ἀδελφοῦ ἐν Χριστῷ, τοῦ ἱεροῦ Ἡσαίου, ὃς τοὺς τε ἀθλοὺς καὶ τοὺς ἀγῶνας, οὓς ἐκεῖνος ὑπέστη τε καὶ ἠγωνίσαστο ὑπὲρ τῆς μακαρίας ἐκείνης, πρὸς ἣν ἐντεῦθεν μετέστη, ζωῆς, ἱκανῶς ἂν διεξέλθοι τῷ λόγῳ καὶ διηγῆσαιτο, ἵνα οἱ τε περὶ αὐτὸν ἔτι ζῶντι τὰ μάλιστα ἐσπουδακότες καὶ, τό γε νῦν, εἶναι, τῇ τῆς λύπης ὑπερβολῇ καταβαπτιζόμενοι ἔχοιεν ἐφ' οἷς ἂν παραμυθοῖεν τὸ τοῦ πόνου ὑπέρογκον, πρὸς κρείττω τῆς παρουσίας ἐκεῖνον μεμαθηκότες καθήντηκέναι κατάστασιν, καὶ οἱ μετ' ἐκεῖνον, τὸν μοναδικὸν ἂν προελλόμενοι, τοῦ πῶς ἂν ὀρθῶς τε ἄμα καὶ θεαρέστως τοῦτον διεξάγοιεν, οὐ τὸ τυχὸν σχεῖεν ὑπόμνημα. Ἐπειδὴ δὲ ἐκεῖνός τε ἤδη τελειώτερόν τινα τρόπον τῆς μακαρίας νῦν κατατρυφᾶται ζωῆς, καὶ τοῦτο μόνον ἡμῖν πάρεστον· ἡμεῖς δὲ πάντῃ τῆς περὶ τὰ τοιαῦτα δυνάμει σχεδὸν ἐστερήμεθα, τῇ τε περισσειᾷ τῆς λύπης περιαντλούμενοι καὶ τῇ παρακολουθοῦσῃ ἡμῖν φύσει ἀνεπιτηδειότητι, πλὴν ὑπόχρεω ὄντες, οὐκ οἶδαμεν ὅποι καὶ τράποιμεν, φέρε δὴ τὴν παρὰ Θεοῦ ἐπικουρίαν συνέριθον κἀνταῦθα καὶ συνεργὸν αἰτησάμενοι, τοσοῦτον τῶν ἀγῶνων αὐτοῦ καθαψόμεθα, ὅσον μήτε τάκεινου κατορθώματα λήθη παντοῖα ὑποπσεῖν, ἄλλωστε καὶ τῶν ἀξιωματικῶν ὄντων καὶ μάλιστα, μηδ' ἡμᾶς παρὰ τοῦτο δοῦναι ἀχαριστίας ὀφλισκάνειν γραφὴν, καὶ ὑμᾶς αὐτοὺς ἀναλωθῆσαι πῶς τῶν πόνων καὶ παραμυθίαν

τινά τῆς τηλικαύτης λύπης ἕκ γε τῶν ρηθισομένων εὐρεῖν
καὶ τῶν ἡμετέρων τρόπων θελτίωσιν.

Ὁδῶ τινὶ ἔοικεν ἢ πρόσκαιρος αὐτῆ ζωῆ, πολλοὺς τοὺς
ὀδοιπόρους ἐχούσῃ, καὶ ταύτην οἶμαι αἰνίξασθαι βουληθέντα
τὸν προφητάνακτα, τὸ «Μακάριοι οἱ ἄμωμοι ἐν ὁδῶ» ἐξελεῖν·
διαφορεύονται δὲ αὐτὴν οὐχ ὁμοίως ἅπαντες, οὐδὲ τὸν αὐτὸν
τρόπον, ἀλλ' οἱ μὲν εἰδότες ὅτι ἔστιν ὁδὸς, καὶ πρὸς τὸ τέλος
αὐτῆς βλέποντες, καὶ τὰ μεταξὺ παρορῶντες· οἱ δὲ πολλοὶ
τῶν ἀνθρώπων ὀδεύουσι μὲν καὶ αὐτοὶ ἐξ ἀνάγκης, ἐπιλαθό-
μενοι δ' ὡς περ βεὶ ὀδεύουσιν, ἕτερα ἅπαντα πρὸ τοῦ τέλους σκο-
ποῦσι, καὶ τῇ ὁδῶ παραμένειν ἐθέλουσι, πρῶγμα ἀπρεπὲς καὶ
ἀδύνατον ἐννοοῦντες· (οὐ γὰρ ἂν ὁ Θεὸς τοιοῦτον ἡμῖν τὸν
βίον ἐποίησε, ρέοντα διηνεκῶς καὶ μεταβαλλόμενον. εἰ παρα-
μένειν ἡμᾶς αὐτῶ καὶ προσηλώσθαι δεῖν ἔκρινεν)· ἀλλὰ τὰ
μεταξὺ τῆς ὁδοῦ τερπνά, πρὸς τὸ μὴ ἀποκάμνειν ἡμᾶς, μὴ δὲ
προαπαγορεύειν τοῦ τέλους, παρὰ Θεοῦ πεποιημένης τέλος
αὐτοὶ τίθενται, καὶ οὐδαμῇ τούτων ἀψίστασθαι θέλουσιν. ὥς
ἂν ἄκοντες ἀπενεχθῶσιν ἐνδεδεμένοι ὡς ἄλλ' ἄττα βουκῆματα.
'Αλλ' οἱ τὴν οὐράνιον φιλοσοφίαν ἐλάμνοισι καὶ τὸν χρυσὸν
τοῦ Χριστοῦ ζυγὸν ἐφ' ἑαυτοὺς ἄραι προθυμηθέντες, πάντα
τὰ μεταξὺ καταλιπόντες, πρὸς τὸ τέλος καὶ μόνον ἀποβλέπουσι,
καὶ οὐκέτι ταύτην ὁδὸν, ἀλλὰ κλίμακα σαφῶς ἀπεργάζονται,
καὶ οὕτως ἀναβαίνειν ἐπιχειροῦσι. Ταύτην τὴν κλίμακα προ-
διετύπωσε μὲν ὡς ἐν αἰνίγματι ὁ θεσπέσιος Ἰακώβ, καὶ τοὺς
ἀγγέλους ἔφη τοῦ Θεοῦ δι' αὐτῆς ἀνιόντας καὶ κατιόντας, καὶ
τὸν Κύριον ἐπ' αὐτῆς ἐστηριγμένον ἰδεῖν, ἐμοὶ δοκεῖν τοὺς
μὲν, συναιρομένους τοῖς ἀγωνιζομένοις καὶ πρὸς τὴν ἀνοδὸν
ὑπαλείφοντας, τὸν δὲ, αὐτὸν ὄντα τέλος καὶ θραβεῖον, τὸναύ-
τῶν καὶ ἀγωνοθέτην, ἐνθα δὴ γενομένους λαμβάνειν τὸν τῆς
δικαιοσύνης στέφανον. Ἔτεκτῆνατο δὲ αὐτὴν εὐ μάλα ὁ τῆς
ἱερᾶς φιλοσοφίας καθηγεμῶν Ἰωάννης· ταύτης τῆς κλίμακος
ὕλη μὲν οἱ κατὰ Θεὸν νόμοι, ἥλιοι δὲ ἡ ὑπομονή· πᾶσα γὰρ
ἀρετὴ διὰ πόνων καὶ ὑπομονῆς συνίσταται τε καὶ τελειοῦται·

ταύτης τῆς κλίμακος α' ἢ μὲν βαθμῆς ἢ τῶν οἰκείων ἀπάντων
ἀποταγῆ, ἐσχάτη δὲ καὶ ἀνωτάτω ἢ θεσπεσία ἀγάπη, ἐφ' ἧς
καὶ Θεὸς ἐστήρικται, ἀγάπη αὐτὸς καὶ ὢν καὶ καλούμενος.
Ταύτης τῆς κλίμακος τὰς βαθμίδας, ἐκ τῆς ἀπὸς διὰ τῶν μέ-
σων κατὰ μικρὸν διελθόντες, οἱ τῶ Θεῶ εὐπρεσθηκότες πατέ-
ρες ἡμῶν ἐκεῖ γεγονάσι τελευταῖον, οὐ γενομένοις, πάσης
προξέως καὶ θεωρίας ὑπῆρξεν ἀνάπαυσις. Ἀλλὰ τὰ μὲν τῶν
μακαρίων ἐκείνων ἀνδρῶν, ἡλίου τηλαυγέστερα ὄντα, τὸ γε-
νῆν εἶναι παρήσομεν· προθῶμεν δὲ ὑμῖν, εἰ δοκεῖ, τὰ τοῦ γυ-
νῆν ἐξ ἡμῶν ἀπελθόντος, ὧν ἐν πείρᾳ γεγονάμεν, καὶ ὅπως ἐκεῖνος
τὴν τῶν ἀρετῶν ἀναβέβηκε κλίμακα.

Ἐκεῖνος τοιγαροῦν, ὡς πάντες σχεδὸν οἱ παρόντες ἴστε,
βᾶσιν μὲν ὑπέθετο καὶ κρηπίδα τοῦ κατὰ Θεὸν βίου τὴν τῶν
κοσμικῶν ἀπάντων ἀποταγῆν καὶ τὴν πρὸς αὐτὰ ἀπροσπά-
θειαν· ἐπὶ δὲ ταύταις τὴν ξενιτείαν, οὐ λέγω τὴν τοπικὴν,
ἀλλὰ τὴν κυριωτέραν καὶ ἀσφαλεστέραν, τὴν τοῦ θελήματος·
τετάρτην ἐπ' αὐταῖς τὴν ὑπακοὴν ἢ (γρ. ἦ) τοσοῦτον ἑαυτὸν
ἐξέδωκεν, ἀρίστου πάντων ἐπιτυχῶν προστάτου καὶ διδασκά-
λου (μῆμνησθε πάντως τὸν τῆς μακαρίας μνάμης Περσάσιμον
τὸν προικονόμον τῆς σεβασμίας μονῆς τῆς ἁγίας Αἰκατερι-
νης, τὸν γῆρᾳ βαθεῖ καὶ προτερήμασιν οὐκ ὀλίγοις τὸν βίον
πρὸ ὀκτώ ἐτῶν ἦδη καταλείψαντα), ὡς δοκεῖν ἰδθῆλκτον πάν-
τη γενέσθαι. Καὶ α' ὄν μὲν ἐπιδαίνει ταῖς ὑψηλοτέραις τῶν
ἀρετῶν, μετάνοιάν τε μεμεριμνημένην δοκεῖ, καὶ τὴν ἐπομέ-
νην αὐτῇ τοῦ θανάτου μνήμην, καὶ τὸ ἐπὶ ταύταις χαρο-
ποιὸν πένθος· μετὰ δὲ ταύτας, ἐπὶ τὰς πολιτικὰς τε καὶ κοι-
νωφελεῖς τῶν ἀρετῶν μέτεσι· πάντων δὲ ἑαυτὸν ὑπεράνω-
στήσας, καὶ τῆς ὀγδόης βαθμίδος τούτων ἀρχάμενος, δορυγη-
σίαν τε καὶ πρᾶξιτα κατορθοῖ, καὶ τὴν ἐπομένην αὐταῖς
δορυγησίαν τοῖς ἀμαρτάνουσιν· ἀλλὰ τὰς παραφουμένας συ-
νεχῶς κηλίδας τοῖς πολλοῖς συναναστρεφόμενοις, καταλαλιάν
τε καὶ πολυλογίαν καὶ ψεῦδος, ἔστιν ὅστις διέφυγε τούτου
μᾶλλον, ὡς ποταμῶδῶν μὲν προῆει τὰ ρήματα καὶ νηδύσα-

σιν εοικότα, κατὰ τὸν ποιητὴν, χειμερήσι, πάντι δὲ ὁμοίως εἰς τὴν τῶν ἀκούοντων ὠφέλειαν, οὐδαμοῦ τινὸς ἄλλου μεταξὺ παρεμπίπτοντος. Τί ἐτι; Τρεῖς μετὰ τοὺς εἰρημένους βαθμοὺς ὑπερέβη πάλιν, ἀκιδίαν μὲν ἐργασία δόκῳ νικήσας, ἐγγαστρίους δὲ ἠδονὰς καὶ ὑπογαστρίους ἐγκρατεῖα συντόνω καὶ ἀγρυπνία καταπαλαίσας, ὄλος ἀγνείας σκευὸς γεγέννητό τε καὶ ἐνομίζετο, καὶ πνευματικὸς ἀνὴρ ἀνηρτίσθη, μὴκέτι τοῦ χειρόνος ἐν αὐτῷ κατεξανισταμένου τοῦ κρείττονος. Ἔτεραί βαθμίδες ἐπ' αὐταῖς ἀφιλαργυρία τε καὶ ἀκτημοσύνη· τῷ γὰρ (καίτοι πάντοθεν ἐπιρρεόντων αὐτῷ τῶν καλῶν) τί ποτε ἦν, πλὴν τῶν ἀναγκαίων περιδλημάτων; Εἰ δὲ καὶ ἦν, οὐχ ἑτέροις τοῦτο ἐπλούτει, μὴδὲν παρ' αὐτῷ θησαυρίζων; (Καταφραχθήτω τὰ στόματα τῶν χαιρεκάκων ἀνδρῶν καὶ τράποιτ' ἐπ' αὐτοὺς ἢ καὶ μᾶλλον ἐπὶ τῶν τῆς κακίας εὐρετῆν ἄτι· αὐτοῦ κατεψεύσαντό τε καὶ κατεμχανίσαντο, ὅτι δὴ ὀκτακοσίους τῶν χρησῆνων παρ' αὐτῷ ἐφευρέθησαν, καὶ ἀποστοματίσαι οὐκ ἠδέσθησαν· ἡμεῖς δὲ καὶ πάλιν πρὸς τὸ προκείμενον ἐπανέλθωμεν, τὰ τούτου κατορθώματα διηγούμενοι). Οὐκ ἀμφοτέραις ἐξήνταί τοις δεομένοις; Οὐ σαφῆς ἦν λιμὴν τῶν μοναχῶν; Ἰσασιν οἱ τῶν λεγομένων πείραν εἰληφότες, οἶμαι δ' οὐδένα τῶν ἐνταῦθα παρόντων εἶναι τῶν μὴ τοιούτων. Οὐ δαψιλῆς χορηγὸς τῶν ἀναγκαίων ταῖς μοναζούσαις; Οἶδ' ὅτι με ψεύσασθαι οὐκ ἐάσεις, ὀσιωτάτη Θεοσύμη, ἅτε δὴ καλῶς ἐπισταμένη τὰ τοῦ μακαρίου ἐκείνου κατορθώματα, ὡς καὶ τῷ γένει προσήκουσα, καὶ τῶν ἀγαθῶν αὐτῷ συνεψαψαμένη πολλάκις τοῖς δεομένοις. Τίς ἀπελήλυθε παρ' αὐτοῦ κεναῖς χερσὶ καὶ ἐλλίσι; Τίς οὐ παρηγορεῖτο τῶν προσερχομένων αὐτῷ συνεχῶς μοναχῶν καὶ πνευματικῶν πατέρων διὰ τινὰς περιστάσεις καὶ σκάνδαλα, καὶ τὸ πονεῖν οὐκ ἀπέτίθετο, τῆς ἐκείνου τυχῶν συμβουλῆς καὶ παραμυθίας; Ἄλλὰ γὰρ ἐτι καὶ ἐτι τοῖς ἔμπροσθεν ἐπεκτεινόμενος, τὸ διανοητικόν τε καὶ λογικὸν ἐκκαθαίρει, ἀναισθησίαν τε ψυχῆς καὶ

ἕπνον σώματος ἐκνικᾷ, τῇ προσευχῇ καὶ τῇ ψαλμωδίᾳ καὶ ταῖς συχναῖς ἀγρυπνίαις, τὴν ἀγγελικὴν ζωὴν ἐν τῷ κόσμῳ μιμούμενος. Δειλίας δὲ καὶ κενοδοξίας, καὶ τῆς μετ' αὐτὴν ὑπερηφανίας τίς ὑπερέσχε τοσοῦτον; ὅς ἐξὸν αὐτῷ καὶ πολλάκις καλούμενος ὑπὸ τῶν γένει προσηκόντων αὐτοῦ, Μητροφάνους φημί τοῦ πανισρωτάτου μητροπολίτου Θεσσαλονίκης καὶ Μαθαίου τοῦ σοφωτάτου αὐτοῦ ἀγαδέλφου, τοῖς ὑψηλοτάτοις τῶν βαθμῶν ἑαυτὸν ἐπιδοῦναι, διέμεινεν ὅμως ἐπὶ μόνου τοῦ βαθμοῦ τῆς ἱεροσύνης, διάκονος Χριστοῦ διὰ βίου μᾶλλον εἶναι ἐλόμενος, ἢ σοβαρῶς προκαθῆσθαι, καὶ ἐπικινδύνως ἀρχεῖν, τὰ τοῖς πολλοῖς περισπούδαστα. Τίς ἦν ἐκείνου πρῶτος τῇ καρδίᾳ καὶ ταπεινότερος; Τίς διακριτικώτερος ἀρετῶν καὶ παθῶν ἐξ ἐμπειρίας μακρῶς καὶ τῆς τοῦ μεγάλου ἐκείνου πατρὸς καὶ γέροντος αὐτοῦ διηνεκοῦς ὁμιλίας, Γερασίμου φημί τοῦ γέροντος; Καὶ ταῦτα μὲν αὐτοῦ τὰ κατορθώματα ἐν κοινοδίῳ διάγοντος. Ἄλλὰ γὰρ ἐπόθει καὶ τὸ τῆς ἡσυχίας στάδιον ὁ γεννάδας, καὶ κατὰ μόνος ἑαυτῷ τε καὶ τῷ Θεῷ συγγενέσθαι δεῖν ᾔετο, τῶν ἐν μέσῳ πόλεως θορύβων ἀπαλλαγῆς καὶ ἄλλους ἑαυτῷ ἐπὶ τὴν αὐτὴν ὁδὸν συνεπισπάσασθαι. Μάρτυρές μοι τῶν λεγομένων τῷ τιμίῳ γέροντι Ἀρσένιός τε καὶ Μητροφάνης, αὐτῷ συνηκολουθηκότε. Καὶ τοίνυν ἐπὶ τὴν σεβασμίαν ταύτην μονὴν τῆς Παντουργέτιδος, μετὰ τὴν ἐπὶ [τὴν] τῶν Ἁγίων Πάντων παροίκισιν, μεταχωρεῖ, καὶ ὄλος ἑαυτοῦ γίνεται, καὶ διὰ νοῦ μόνου, μὴδενὶ τῶν ἐξω θορυβουμένου, προσομιλεῖ τῷ Θεῷ, καὶ προσευχαῖς ἀέννοις πτεροῦται, καὶ ἀπαθεία τῇ τελειοτάτῃ λαμπρύνεται, καὶ διὰ πίστεως καὶ ἐλπίδος ἀνυψωθεὶς ἐνοῦται διὰ τῆς ἀγάπης τῷ ἀκροτάτῳ τῶν ἑφετῶν καὶ ἀγαπητῶν, καὶ τὴν καλὴν ἀλλοίωσιν ἀλλοιοῦται, τὴν τριακοστὴν καὶ ἐσχάτην βαθμίδα, σπουδαῖς ἀμέτροις καὶ μυρίοις πόνοις καὶ πρὸ τούτων, ψυχῆς εὐθύτητι καὶ Θεοῦ δοθεῖα κατεληφώς τελειώτατα. Ἄλλὰ γὰρ οὐδ' ἐνταῦθα τῆς τοῦ Ἀβραὰμ φιλοξενίας οὐδὲν ἀπελείπετο, ἀλλ' ἢ θύρα αὐτοῦ ἦνοικτο, κατὰ τὸν Ἰδὸβ, καὶ

πολλῶ πρότερόν ἢ προαίρεσις παντὶ δεομένῳ. Μάρτυς τούτων ἡ ἀλήθεια. Μάρτυς καὶ τὸς σοι τῶν κατορθωμάτων, καὶ ἄλλοι οὐκ ὀλίγοι παρόντες τε καὶ ἀπόντες, ἀδελφῶν ὁμόψυχε καὶ γλυκύτατῃ Ἡσαΐα. ὅτι ἐκλαυσας μὲν ἐπὶ παντὶ ἀδυνάτῳ, ἐστέναξας δὲ ἰδὼν ἄνδρα ἐν ἀνάγκαις. Ὡ πόσους ἐρρήσω μικροῦ τὴν ἐς θάνατον ἀγομένους, πόσας ἐξήρπασας τῶν τοῦ διαβόλου χειρῶν, σωματικαῖς τε καὶ πνευματικαῖς εὐποιαις. Πόσους τοῖς ἀγαθοῖς λόγοις, ἐκ τοῦ ἀγαθοῦ θησαυροῦ τῆς καρδίας σου προῖοῦσι, κατέθρεψας. Πόσους λιμῶν ἄρτου καὶ τῶν λοιπῶν ἀναγκαίων κατέπαυσας. Πόσους ἐνέδυσας γυμνητεύοντας, καὶ ξένους ὄντας συνήγαγες, καὶ ἀρρωστοῦντας ἐπεσκέψω, καὶ ἐν φυλακῇ δεδεμένους ἀπέλευσας, τὸν Χριστὸν αὐτὸν θεραπεύειν πιστεύων διὰ τῶν δεομένων, ἵνα τῆς εὐλογημένης ἀκούσης φωνῆς καὶ τῆς ἐκ δεξιῶν ἐπιτύχης μερίδος. Ἄλλ' οὐδ' οὕτω, καίτοι τέλειος ἦδη τυγχάνων, τῶν πόνων ὅμως οὐκ ἔπαυες, καὶ οὕτω σοι χάριεν ἦν τὸ κατὰ μόνας συνομιλεῖν Θεῷ, ὡς καὶ θαρρῶς φέρειν τὴν συνομιλίαν τῶν τυγχόντων πολλὰκις, καὶ σφοδρῶς κατακλύειν τὴν θύραν ἐπὶ προσευχῇ. Οἶδαςι τοῦτο πάντες οἱ ὑπὸ σοὶ ποιημένοι τελέσαντες μοναχοὶ, οἱ διάπυροι τῆς σῆς πολιτείας ἐρασταί. Τοῖνον ἐντεῦθεν ἀπόνως σοι καὶ ὁμαλῶς ἡ πηγὴ τῶν δακρύων ἀνεστομοῦτο, καὶ ὄνομα μόνον ἀκούσας τοῦ ἐρωμένου Θεοῦ, καθάπερ τῶν ἐραστῶν οἱ θερμότετοι, ποταμῶνδὸν προΐεις τὰ δάκρυα, καὶ τὴν τῶν ἀγίων κατάστασιν καὶ διαγωγὴν ἐννοῶν, τὴν ἐνταῦθα ταλαιπωρίαν ἐπεικῶς ἀπωδύρου. Ἄλλὰ γὰρ ἔδει σε λοιπὸν ὑπεῖξαι καὶ τῷ χρεῶν καὶ πρὸς κρείττω ζῶν ἐντεῦθεν μετατεθῆναι, τοῦ Θεοῦ πρὸς ἑαυτὸν προσκαλοῦντός σε καὶ τῶν πεπραγμένων σοι βουλομένου ἀποδοῦναι ἐπαξίαν τῆς ἀμοιβῆς. Ἐπειδὴ δὲ ἄνθρωπος ἦς καὶ αὐτὸς, καὶ οὐ πάντα ἐνῆν σοι τὸ ἀπλήθες, τελευταῖον πάθει χαλεπωτάτῳ καὶ δυσιάτῳ κατασχεθεὶς τοῦ ὕδρωπος, καὶ ὀδύναις ἀφορήτοις παλαιῶν, εἶπου τί σοι καὶ ρύπου καταλέλειπται, ἀπὸ σμυξας μὲν παντελῶς, οὐ κατηράσω δὲ τὴν ἡμέραν, οὐδὲ τοὺς σπυροῦ πόνους καὶ τὰς ἀρετὰς ἀπερήθμισας, ὡς καὶ τὴν τῶν τοῖς πολλοῖς συνήθων

ἐν τούτοις καὶ ταιούτοις ἀνάγκαις ἀδεῶς τοῦ στόματος ἀπορεύεσθαι, ἀπαγε. Εὐχαριστῶν δὲ μόνον τῷ κηδεμόνι τῆς ἡμετέρας ζωῆς, οὕτω καὶ πρὸ τῆς τελευταίας ἀλλοτριωθεὶς πρὸς τὸ σῶμα, καὶ πᾶν ὅ,τι περ ἐξ αὐτοῦ γεῶδες τῇ ψυχῇ προσεπλάκη δι' ὀδυνῶν καὶ πόνων καθαρῶς ἀποξῦσαι, πρὸς τὴν ἐκεῖθεν μετατίθη ζῶν, καὶ τοῖς μακαρίοις πατράσι προστίθη· καὶ τοῦτο λίαν ἱερῶς καὶ ἐνδόξως ἐν τῷ τῆς ἀγίας τεσσαρακόστης καιρῷ, ἐπὶ παρουσίᾳ τούτων καὶ τοιούτων ἀνδρῶν, μητροπολίτου τε πανιερωτάτου καὶ σοφωτάτου, οἰκονόμου πανοσιωτάτου, ἐπισκόπου φίλου καὶ ἀδελφοῦ, ἱερομονάχων τε ὁσιωτάτων καὶ εὐλαβεστάτων ἱερέων καὶ μοναχῶν, καὶ τῆς λοιπῆς τῶν παρεστώτων φιλοχρίστου καὶ φιλάτης σοὶ συνδρουῆς· τοῦτο σαφῶς ἡμᾶς διὰ σοῦ, ἡμᾶς ὅσα μοι ψυχῇ, διδάσκοντος τοῦ Θεοῦ τοὺς αὐτῷ εὐαρεστήσαντας κένταυθα τιμᾶσθαι, καὶ προσώπων ταιούτη ἀξία· καὶ καιροῦ ἐπιτηδειότερα καὶ πρὸς σωτηρίαν τεινούση καταστάσει δικαίως βούλεται, κάκει συναπολαύειν αὐτῷ διπνεκῶς τῶν οὐρανίων ἀγαθῶν.

Ταῦτά σοι τὰ παρ' ἡμῶν, ὧ γλυκύ μοι καὶ πρᾶγμα καὶ ὄνομα, Ἡσαΐα ὁμόψυχε, εἰ δὲ καὶ μὴ πρὸς τὴν σὴν ἀξίαν, ἀλλ' οὖν προσφιλῆ σοὶ οἶδα γενήσεται, ἀνθ' ὧν ἰκετεύοις διπνεκῶς ὑπὲρ ἐμοῦ τὸν Θεὸν συνοδοιπορὸν σοὶ ἐπὶ τῆς αὐτῆς κλίμακος γενέσθαι· ὃν ἐκ ψυχῆς ἠγάπησας σὸν Μάξιμον, καὶ συναπολαύσαι σοὶ τῶν οὐρανίων ἀγαθῶν.

Τὸν οὖν τοιοῦτον μὲν γεγονότα, οὕτω δὲ Θεῷ εὐαρεστήσαντα, μὴ κλαίωμεν, ἀγαπητοί, ὅς τὸ πλεῖον τῆς ἑαυτοῦ ζωῆς μελέτην θανάτου τοῦ προαιρετικοῦ, ὡς πάντες ἴστε, πεποιήτο· εὐφημήσωμεν δὲ μᾶλλον καὶ μακαρίσωμεν, ὅτι, τὴν τοῦ θανάτου σκιὰν ἀφείξ, (οὕτω γὰρ καλεῖν τὴν παροῦσαν ζῶν ἀξίον) πρὸς τὴν ἀληθῆ ζῶν μετετάξατο, ἀπολαύων τρανότερον τῆς μακαρίας παρὰ Θεῷ δόξης, τοὺς τῶν ἀγγέλων δῆμους ὁρῶν, πατριαρχῶν χορείας, προφητῶν καὶ τῶν συνωνύμου συστήματα, ἀποστόλων προεδρίας, ἱεραρχῶν ἁμ-